

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

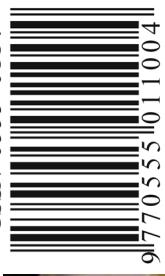
www.pravoslavlje.rs

Број 1065-1066 Цена 90 динара 2,5 КМ 1.-15. август 2011. Излази 1. и 15. у месецу

Епископ крушевачки
Г. Давид (Перовић)

ISSN 0555-0114

9 770 555 011004

У посети Сремским Карловцима

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј посетио је 14. јула Сремске Карловце, где су га Његово Преосвештенство Епископ сремски Г. Василије – члан Председништва Патријаршијског управног одбора,protoјереј-ставрофор Стојадин Павловић – директор Патријаршијске управне канцеларије и екипа стручних сарадника упознали са стањем овдашње имовине Српске Патријархије.

Традиционалне вредности наше архитектуре и објекти од изузетног значаја за Српску Цркву и њен народ, као што су Светосавски дом и Стефанеум, након вишедеценијског коришћења од стране државних институција налазе се у девастираном стању. Ништа

боље не стоји ни комплекс Дворске баште која је решењем Дирекције за реституцију однедавно поново у рука- ма свог истинског власника – Српске Патријаршије. У току је израда пројектне документације за реконструкцију Светосавског дома и Стефанеума, као и за ревитализацију Дворске баште.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј детаљно се упознао и са предметом враћања карловачких винограда који су пре 50 година одузети Патријаршији.

Његова Светост посетио је и Карловачку богословију Светог Арсенија где га је protoјереј-ставрофор Јован Петковић, ректор ове чувене црквено-просветне установе, заједно са професорима упознао са радом школе и течућим пословима.

Патријарх је овом приликом посетио и производне погоне Фабрике свећа и Винарију Српске Православне Цркве у Сремским Карловцима.

На Кошутњаку

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј освештао је у недељу, 17. јула, у порти Храма Светог апостола Луке на Кошутњаку нову салу парохијског дома и отворио дечији парк који су заједно за децу овог краја направили Градска општина Раковица и Светосавско звонце.

Овај свечани дан почeo је молитвено Светом Архијерејском Литургијом у присуству мноштва верника придошлих не само из парохије Цркве Светог Луке него и из других делова града.

У току Свете Литургије у чин Архијерада Патријарх је рукопроизвео протосинђела Давида (Перовића). При kraju Свете Литургије, у присуству г. Ср-

Званичне посете

Сусрет Патријарха Иринеја и високих гостију из Ирана

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 18. јула, у Српској Патријаршији у Београду Његову Екселенцију Аболгхасема Делфија – амбасадора Ирана у Србији, г. Аболхасана Наваба – ректора Универзитета за религију и верске правце, г. Мохамеда Салара – помоћника директора за међународну сарадњу Организације Ехлулбејт, као и г. Фарида Етдехарија, аташеа за културу амбасаде Ирана у Србији.

јереј Игор Јакимчук, јерођакон Јован (Копејкин), и г. Л. М. Севастијанов – извршни директор Фондације Свети Григорије Богослов.

Сусрет Патријарха српског Иринеја и премијера Црне Горе Игора Лукшића

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 20. јула у Српској Патријаршији г. Игора Лукшића, премијера Црне Горе. Пријему су присуствовали чланови Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве Преосвећена Господа Епископи – бачки Иринеј и будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, као и изабрани Епископ липљански Г. Јован.

Сусрет Патријарха српског Иринеја и Митрополита волоколамског Илариона

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 20. јула у Српској Патријаршији Високопресвећеног Митрополита волоколамског Г. Илариона, председника Одељења за спољне црквене везе Московске Патријаршије. Пријему су присуствовали чланови Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве Преосвећена Господа Епископи – бачки Иринеј и будимљанско-никшићки Г. Јоаникије, као и г. Вук Јеремић, министар спољних послова Републике Србије са сарадницима.

Делегацију Руске Православне Цркве коју у посети нашој земљи предводи Митрополит Иларион чине: прото-

ПОСЈЕТА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГОСПОДИНА ИРИНЕЈА ЕПАРХИЈИ БУДИМЉАНСКО НИКШИЋКОЈ

БЕРАНЕ, 29. ЈУЛ, 20 ЧАСОВА - Дочек
Његове Светости у манастиру Туђеви Ступовић

БИЈЕЛО ПОЉЕ, 30. ЈУЛ, 8 ЧАСОВА - Света
Архијерејска Литургија у храму
Светих Апостола Петра и Павла;

МОЈКОВАЦ, 30. ЈУЛ, 11.30 ЧАСОВА - Дочек
Његове Светости испред храма
Христовог Рођења

ЖАВЉАЦ, 30. ЈУЛ, 13 ЧАСОВА - Дочек
исpred храма Светог Преображења;

МАНАСТИР ПИВА, 30. ЈУЛ, 18 ЧАСОВА -
Вечерња служба;

НИКШИЋ, 31. ЈУЛ, 9 ЧАСОВА - Света
Архијерејска Литургија у Саборном храму
Светог Василија Острошког у Никшићу
16 ЧАСОВА - Дочек у манастиру
Светог Апостола и Јеванђелисте Луке
у Жутом Никшићу

У Православљу од 1. септембра читајте репортажу о посети Патријарха Иринеја Епархији будимљанско-никшићкој.

Хиротонија Епископа крушевачког Давида

Први Епископ новоосноване Епархије крушевачке др Давид (Перовић), професор Православног богословског факултета у Београду, у недељу 24. јула хиротонисан је и уведен у трон у Цркви Светог Ђорђа у Крушевцу. Хиротонију су обавили Његова Светост Патријарх Иринеј, Архиепископ охридски и Митрополит скопски Јован, Архиепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и још четворица владика: Епископ шумадијски Јован, досадашњи администратор крушевачке Епархије, Епископ браничевски Игњатије, Епископ тимочки Јустин и Епископ далматински Фотије.

Хиротонија је обављена на Светој Архијерејској Литургији у којој је учествовао већи број свештеника и ђакона из целе Цркве, уз појање Хора крушевачке Цркве Светог Ђорђа. У то време у храму је било двадесетак владика. На почасном месту испред олтара била је и мајка Владике Давида и чланови његове најближе породице.

Светој Архијерејској Литургији на којој је обављена хиротонија и увођење на трон Владике Давида присуствовао је велики број свештеника и монаха. Присутни су били београдски свештеници, монаси из Црне Горе, а највише, разуме се, из нове крушевачке Епархије и околних епархија. Многи верници из градова широм Србије су дошли организовано, аутобусима. На хиротонији је била већина професора Богословског факултета, колега Епископа Давида, али и знатан број бивших и садашњих студената, којима је Епископ Давид предавао хришћанску Етику. Било је и представника локалних власти са простора нове Епархије. Црква је била премала да прими све присутне, па је већина Свету Архијерејску Литургију и хиротонију пратила на два велика видео бима постављена у порти цркве, где су били постављени звучници.

Пре почетка Литургије, Епископ Давид је прочитао Никејско-цариградски симбол вере, онда је одговарао на питања које су му постављали Архиепископи, а која су се тицала Свете Тројице. Потом је нови Владика прочитао речи заклетве којом се заклиње да ће се придржавати канона Православне Цркве. Потом је почела Литургија коју је служио Патријарх

Иринеј уз саслужење присутних архијереја. Већ на почетку Литургије, Патријарх Иринеј је очитao молитву хиротоније, дајући новом Епископу један по један део епископске одејде, символе архијерејског достојанства, и он се већ као нови Епископ укључивао у Литургију. Добио је и архијерејску митру, а онда је Владика Давид причешћивао вернике са још неколико епископа.

На крају Литургије беседио је Патријарх Иринеј, а испред њега је стајао нови Епископ крушевачки Давид. У својој беседи Патријарх Иринеј је подсетио на чињеницу да је све у знаку новога, нова Епархија крушевачка добија првог новог Епископа, а нови је и Патријарх који га уводи у трон. Донедавно је највећи део крушевачке Епархије био у саставу нишке Епархије, којом је неколико деценија управљао Патријарх Иринеј, који добро познаје овај простор и људе. Патријарх Иринеј је рекао да крушевачка Епархија по свом географском положају представља централни и морално најздравији и најопремљенији део Српске Цркве.

Затим је као знак епископског достојанства уручио архијерејски жезал, кога је Епископ Давид примио, а онда дошао до епископског трона у цркви са којег је одржао своју приступну беседу.

Претходне вечери у суботу 23. јула у Храму Светог Ђорђа обављено је наречење будућег Епископа, а тада Архимандрита Давида Перовића. У храму је постављен сто за који је село петнаестак епископа Српске Православне Цркве, пред сваким од њих била је чаша вина и агнец (хлеб) који су они окусили. Прво су епископи сели за сто, на челном месту био је Патријарх Иринеј, а затим је почeo обред. Архимандрит Давид поздравио се са сваким епископом појединачно, исказавши им на одређени начин свој пристанак да прихвати свету архијерејску дужност. После су изнесени столови, а у Храму је почело бденије. На крају бденија Патријарх Иринеј обратио се кратком беседом.

Јово Бајић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1065-1066

2
Активности Патријарха

5
Садржај

6
Беседе о добро-бићу као Христо-
бићу и о преосвештенству
Епископски кружевачки Давид (Перовић)

9
Биографија Епископа кружевач-
ког Г. Давида (Перовића)

10
Саопштење за јавност
традиционалних Цркава и
верских заједница у Србији

12
Саопштење Епархије рашко-при-
зренске поводом недозвољеног
коришћења имена Манастира
Грачанице

13
Још о фантомској организацији
„Мати Татјана – Манастир
Грачаница“

14
Разговор са доцентом др
Богданом Лубардићем
За српско богословље на
светским језицима
Славица Лазић

18
Освећен Крст за капелу Светог
Саве
Драган Вукић

19
Хоће ли ико „у потпове“?
Епископски бачки др Иринеј

20
Ипак се окреће
Презвитер Вукашин Милићевић

22
Београд – Богородичин град (II)
*Прошојереј-страврофор др Владимира Вука-
шиновић*

24
Црквено-културни центар на
Дивчибарама
Славица Лазић

26
Јадовно – српски Yad Vashem
Архимандрит Данило (Љуботишина)

28
„Шта је теби до мене, жено?“
др Предраг Драјушиновић

30
Дијак Мирослав
Блаје Пантелић

32
Свети Арсеније Сремац, други
Архиепископ српски (1233-1263)
Радован Пилићовић

34
Осам векова Милешеве
Приказ „ускока“
Живорад Јанковић

36
Митрополит Антоније
Храповицки (1863-1936)
иођакон Андреј Тарасјев

38
Вести из прошлости

38
Свет књиге

41
Фilm

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

На насловној страни:
**Епископ кружевачки
др Давид Перовић,
фотографија са хиротоније**
Фотографија: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље - новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Президент мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
президент др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и
август двоброј.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полуоднешња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска:
90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-471-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS3514500711000024015
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони: +381 11 50-25-116
Редакција: +381 64 85-88-486
Маркетинг: +381 64 85-25-103, 30-25-115
ПРЕТПЛАТА: +381 11 50-25-103, 30-25-115
Факс: +381 11 3282 588
e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs - редакција
preplata@spcrs.rs - претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови и прилоги
објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А.Д.

Дистрибутер: Polydor doo,
Ломнича 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије**

Са хиротоније Владике крушевачког
Г. Давида (Перовића)

Беседе о добро-бићу као Христо-бићу и о преосвештенству

Епископ крушевачки Давид (Перовић)

Чудесна промена Деснице Господње збива се ових преблагословених дана и седмица надамном и са мном свегрешним, и убогим створењем Божијим.

Не само да није ваксрло моје овештало, и оронуло биће, – да!, оно је заиста ваксрло!, – него сам се Божијим допуштењем и милошћу обрео и иза Завесе, у Светињи над Светињама, усрд Жртвеника, пред Часном Трпезом, са Светим Јеванђељем у рукама ради управљања речју Истине, са срцем које отригњује молитве и возгласе и благодарења и славословља Светој Једносуштво и Животворној и Нераздељивој Тројици, па се и причешћујем божанским огњем, ја трава, и остајем неповређен.

И све то благодарећи Вама, Најсветији Архиепископе и Патријарше и Господине наш Иринеје, најтрезвењији и најчедољубивији духовни родитељу мој, и икономе мого новога живота у Христу, и предаваоче ми у Духу Светом најсветијег Залога – Агнеша Божијег; а осим мени – и свима онима са којима ћу помоћу и милосрђем, благодаћу и човекољубљем Божијим, и наравно, благословом најсветијег Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве изграђивати најсветију Цркву Божију у Богом спасаваној Епархији Крушевачкој. Зато Вам Свјатјејши владико најсрдачније упућујем речи: – На многа љета! А то чиним својим до-

бро-бићем, које ми је Вашим благословом управо даровано Богом Духом Светим. **Ис полла ети Деспота!**

Све ово збива се самном и надамном благодарећи и Вашем посредништву, најпреподобнији светосавски аво Јоване Радосављевићу, благоветљиви руководиоче мој до Светиње над Светињама живота муга, и живота оних са којима ћу помоћу и милосрђем, благодаћу и човекољубљем Божијим изграђивати најсветију Цркву Божију у Богом спасаваној Епархији Крушевачкој. Свагда ми благословен био!

Веома благодарим Његовом Преосвештенству Епископу шумадијском и Администратору Епархије крушевачке Господину Јовану, за његово свагдашње искрено пријатељство и братску љубав према мојој убогости! На многа љета, Преосвећени Владико!

Благодарим мојим вољеним родитељима: многонапаћеном оцу уснулом у Господу, и вољеној матери – која је узела учешћа у заједничкој нам радости, и вољеној браћи мојој, која су војевала за мене, и паштила се, еда бих опстао у свету. Сви ми благословени били, и сада, и увек!!!

Срдачно благодарим Његовом Преосвештенству Епископу жичком кир Хризостому, преко чијих руку ме је Господ молитвама Богородице Тројеручице у Хиландару својевремено удостојио дара покајања и монахолубља.

Ја убоги, бескрајно благодарим највернијем слуги Сина Божијега, великому Божијем детету, блажено-почившем Патријарху српском кир-Павлу, који ми је био свој, и коме сам био свој, и чијом сам духовном и материјалном трпезом свагда био крепљен, и његовом најсветијом и највитешким десницом свагда био благосиљан и благословен. Покој му души, Царство му Небеско и моје молбе њему преподобном да се моли своме вољеном Христу и за мене грешног!

Неућутно благодарим Његовом Преосвештенству Епископу новосадском и бачком Господину Иринеју за сву братску бригу, љубав и пријатељство које је он током деценија муга живота, пуног међусобне сарадње и сарадње, великолично испољавао у свим приликама и неприликама везаним за моју убогост, за моју академску и педагошку службу; уопште, за моје хришћанско достојанство.

Остајем трајно благодаран и Његовом Преосвештенству Епископу пожаревачком и браничевском Господину Игнатију за указивану ми помоћ у пресудним периодима муга академског живота; и уопште, за његову братску љубав према мени.

Благодарим Његовом Преосвештенству Епископу далматинском господину Фотију и његовим највернијим сарадницима понаособ, и то

како њему за његова најискренија пастирска и братска осећања према мојој смерности, тако и њима за њихову подршку и помоћ, мени стално указиваним.

Срдечно благодарим свим својим бившим професорима Богословског факултета понаособ, од којих сам се учио богословљу и хришћанском ето-су. Међу њима увек ћу истицати бого-мудре учитеље: Епископа Атанасија Јевтића, Митрополита Амфилохија Радовића и блаженопочившег Епископа Данила Крстића.

Трајно благодарим господи професорима и студентима Богословског факултета Универзитета у Београду за њихову сарадњу, пријатељство и молитве, али и за љубав према мојој убогости.

Високопреосвећеним и Преосвећеним Архијерејима наше Српске Православне Цркве, и својим оцима и најизузетнијим пријатељима и гостоди, на челу са Свјатјејшим Патријархом, ја понаособ благодарим на мени указаном поверењу и подршци, и уврштењу у њихов молитвени, бољубиви сабор. **На многа љета!!!**

Пречасни и преподобни оци и сва браћа и сестре у Христу и у Храму овом, свима вама душом благодарим овога часа над часовима мага новога, првенствено богослужбенога живота. Свима желим многа и блага љета!

Благодарим многоbroјним непоменутим, а помена достојним и веома вредним, Архијерејима, и оцима, и браћи, и сестрама у Христу; уопште, драгим људима добре воље;

свим оним људима добре воље на чијем сам се животном путу обретао у различitim временима и ситуацијама, а они по правилу били настројени према мени пријатељски, добро-намерно и благонаклоно!

Једнако благодарим свима својим ближњим, које није било могуће по-менути понаособ због мноштва њихових имена, но које ћу стално имати у свом, сада већ освештаном уму. Њих ја свегрешан, најсмиреније молим за оправштај због мојих огрешења о њих, и оскудне љубовности према њима!

Сада ми дозволите да изнесем пред вашу благоверност неколике, оцрковљене мисли, до којих држим!!!

Уобичајена благодат свакодневног битија омогућује хришћаниновом бићу непрестано сећање на грехе и смрт, и тиме на његово стање свеобухваћености покајањем.

Благодат свештенства добијена у мери у којој она преноси хришћаниново биће из описаног стања у стање свештеног добро-битија, или јеванђелског Христо-битија, може се описати и као стање сопствене благодатне бременитости Христом. А тиме се онда оно може описати и као стање појачаног созерцања Његове силе и моћи која нам се даје по вери, нади и љубави. Она се dakле даје посвећенима, еда би их најпре и свагда као немоћне крепила благодатном силом, али и као недостатне, еда би их свагда допуњавала самом собом; никако не да би их раслабљивала.

Њихово стање изузетности од све-

га и од свих ради службе за све и за сва, њихова измиреност са свима и са свим, но најпре са Оцем и Сином и Светим Духом, и њихово осећање припадности Божијем небеском двору и дворјанима, – то је оно што потиче од саме преосвећености. Зато се то стање не може сводити на пук клерикализам, нити се оно може само тако називати. Нити се због тога богословље – богословље црквене, или Јеванђеље – Јеванђеље црквене, може преиначавати у било које друго и другачије богословље. Рецимо у произволјно, или чак геометризовано богословље.

Свештени посвећеници говоре и разговарају литургијским језиком, литургијског су понашања, и истински су знаци ствари Царства Божијега. Насушна храна и пиће и одећа такође су им небески. Њихово битије одиграва се и на небесима, са бестелесним анђелским бићима и свима Светима, и у историји, у којој они бораве и делају ради преображаја људи – са Христове планете Земље у јединству са целокупном твари – у Христову Царска Небеса.

Своје увиде у пучине историје, и своје узlete до Царских Небеса и своја, у конкретном смислу окушања истих, преосвећени међу нама и са нама предузимају сваки пут када

служе свету божанствену Литургију. Зато је она њихова најувишија служба, а њихово служење најувишије у васељени, као и у свима световима.

А самој божанственој Литургији претходи љубав; она са њом, и уз њу, и у њој ходи, и њој самој последује. Свештенослужитељи се позивају да љубављу буду подобни херувимским и серафимским бићима; у ствари, они се заклињу на љубав подобну Христовој.

Испразно, вештачено умовање, и испразно делање, њима су страни. Отуда им је Божијим благоизвољењем дато да смиравају земљане умове на покорност Јеванђељу; на покорност истинитој оваплоћеној Мудрости Божијој: самој Мудрости на славу, а умовима на јеванђелско покајање.

Незнатно проширујем своју беседу. Божији свештенослужитељ је и Богом Духом Светим раскриљени пастир, и уједно Божији богослов, који се изводи на пучину људскога рода, еда би унутар њега свештенодејствовао Свете црквене Тажне! И то ради опстанка и преображења, охристовљења, спасења и обожења целокупног људског рода.

Према исказаном, речи великих Црквених Отаца који су живели са нама и у нашем времену (Светог Епископа Николаја Жичког и преподобног Патријарха српскога кир-Павла, те Светих Стараца: Силуана Атонског и Јустина Ђелијског, Порфирија Атонског, Атинског и Оропоског и Јакова Цаликиса, те Софронија Новог

Есекског, Серафима Копривице и Тајдеја Витовничког), речи су о проширењу личносног и срдачног начела до адамовских граница, које би најпре требало везивати за Божије свештенослужитеље. Они су ти сасуди Духа Светога – Чија благодат и почива на њима. И опет, они су ти сасуди Духа – Духа Који и дише у њима, те се они укрепљују тако да могу стајати на месту и у обличју живога Богочовека Христа, нашег Новог Адама. И то само зато да би сви људи благоизволнитељно постали заједничари плодова Христом оствареног преславног Домостроја спасења. Домостроја јединог Човекољубца – Господа нашег и Спаситеља Исуса Христа!

Дозволите ми још да претходне речи повежем и са свечаним чином који ће уследити након обављеног Чина хиротоније. Да их повежем са Чином усиполичења моје смерности у трон Епископа славне, Богом спасаване Епархије крушевачке. Крушевачком Епархијом су њени епископи, наши претходници бивали даривани Светим Божијим црквама да по призванију управљају речју Божије Истине правилно и у миру, целосни и часни, здрави и дуговечни.

Шта би било упутније и претежније него их у томе следити у духу и у истини! И још, *исловедаши благодаш, пройоведаши самилоси и не шајиши доброчинство!* Јер наш Бог је љубав, наш Богочовек Христос је смирен и кротак у срцу; Он – једини Човекољубац – Спаситељ света – Који је чином свога преславног оваплоћења у ствари сакрио своју славу. А зашто ју је сакрио?! Да нас Он, пребивајући у пуном сјају и сили, не би њом самом преплашио; дакле да у случају своје пуне пројаве божанска сила не би деловала на нас нужно, када бисмо ми тада и били приморани да откривеног нам Бога нужно прихватимо! И да тиме заувек останемо у положају Његовога робља и слугу, но без достојанства деце Божије.

Али се Божанској Премудрости благоизволило да поступи друкчије! Божански Логос или Слово Божије узимањем телесне копрене или ко-прене оваплоћења добровољно осиромашује, еда бисмо ми били позвани, и били охрабрени да слободно приступимо Његовој слави, и да по-

степено учествујемо у њој, те да се тиме и уврстимо у редове његових достојних и слободних пријатеља, и браће, и синова; слободних за бого-причастије и обожење, за усиновљење и Царство Божије. Једном речју, да бисмо Богу Оцу били, и остали по благоизвољењу.

Подвизавати се вером, надом и љубављу на црквеном делу изграђивања Епархије крушевачке, и тиме саме Цркве Божије у њој – ето шта би била наша најсветија дужност и служба, и данас, и сутра и увек. Али иста ова дужност и служба и у сарадњи са свеколиком нам повереном возљубљеном духовном децом у Христу. Еда би нам због тога свемогући и свемилостиви Бог дао да нас људи сматрају Христовим служитељима и управитељима Божијих тајни (1Кор. 4, 1).

Господе, све нам то дај као Благ и Човекољубив, еда бисмо Теби приносили првина срдаца својих у све дане живота свога, као и сав живот свој!!!

И ево, при самом крају нашег слова остаје нам да свечано исповедимо да ће сва наша духовна чеда, у Господу нам поверена, бити сама наша крушевачка посланица – којој ће у нашој заједничкој богослужбеној будућности бити намењене све наше богонадахнуте и светодуховске и облагодашене речи Светога Јеванђеља и Светих Отаца и Светих Тајни и Светих канона и Светих подвига и Светих врлина, са циљем изграђивања Цркве, а на славу Животворне и Једносуштве и Свесвете и Божанске Тројице, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек. Амин!

Баш зато ћемо, браћо у Васкрслом и Живом и Човекољубивом Пастир-началнику Христу, сами крај овог нашег скромног слова поистоветити са Псалмом Светог Христовог пророка и цара и псалмопојца Давида:

Шта ћу узвратити Господу
за све што ми је дао?

Чашу спасења примићу
и Име Господње призваћу.

Теби ћу принети жртву хвале,
и Име Господње призваћу...

Молитве моје узнећу Господу
пред свим људима Његовим,

у двору дома Господњега,
усред Тебе, Јерусалиме.*

Алилуја, алилуја, алилуја!

* (Пс. 115, 3-5, 8-10)

Биографија Епископа крушевачког Г. Давида (Перовића)

Епископ крушевачки Давид (Перовић – крсно име Мирослав) рођен је 17. јула 1953. године у Ђураковцу, на Метохији (Епархија рашко-призренска). Основну школу је похађао у Истоку, Ђураковцу и Пећи. Гимназију је завршио у Пећи (1972.). Провео је годину дана на раду у фабрици намештаја у Сент-Етјену у Француској (1972./3.).

Бавио се студијама књижевности на Филолошком факултету у Београду (1973/4), а филмском и телевизијском режијом на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду (периодично 1973/76.).

Војни рок је одслужио у Љубљани (везиста и интендант – 1974/75.).

Богословске студије окончао је на Богословском факултету Српске Православне Цркве у Београду (1977/83), и истовремено своје седмогодишње искушеништво. Монашки постриг је примио у Царској Лаври Високи Дечани (1983.).

Предавао је богословске предмете као суплент у богословијама Света Три Јерарха у Крки, и Свете браће Кирила и Методија у Призрену (1983/89.).

Докторски рад на тему *Заједница Духа Светога њо ученьу светој Василија Великој* припремао је под менторским руководством патролога Стилијаноса Пападопулоса, на Теолошкој Школи Универзитета у Атини (1989/94.).

Континуирано предаје Хришћанску етику (са Аскетиком) и Аскетско богословље, и то као асистент, а затим као доцент Православног богословског факултета Универзитета у Београду (1995/2011.).

Студија *Цивилизација слике (символ, слика, знак)* (са осталим објављеним радовима – 25) призната му је од стране матичног факултета као еквивалент магистарским студијама и магистарском раду (1996.).

Богословске предмете хришћанску Догматику и Етику предавао је на Духовној академији Светог Василија Острошког у Србију (1995/97.).

Бавио се француском филологијом на Сорбони и на Француској Алијанси за језик у Паризу (1995/97. и 1999.).

Обрађивао је тему *Христолођаја светој Максима Истобеогника на основу Писама XII-XV и XIX-от*, и то у оквиру докторског рада на Школи за Високе студије при Сорбони, договорно са професором Аленом Л. Буљуком, патрологом, као ментором (1999.).

Са благословом Епископа за Француску и Западну Европу, Господином Луком Ковачевићем, и заједно са њим, учествовао је у црквеној мисији за пријем православних старокалендараца Французу – Окситанаца (област Гаскоња) у крило Српске Православне Цркве, као и у преговорима са Французима, припадницима Православне Католичке Француске Цркве (LECOF), ради њиховог пријема у крило исте Епархије (за Француску и Западну Европу – 1998/1999.).

Са благословом Патријарха Павла боравио је у Пећкој Патријаршији периодично, током година 2000/02., ради испомоћи, као и са благословом надлежног Епископа рашко-призренског у мисији опстанка православног српског живља на Косову и Метохији, и спасавања црквених светиња и драгоцености Епархије рашко-призренске које су тада биле изложене уништењу.

Докторски рад на докторско-патролошку тему *Пневматолођаја светој Василија Великој* одбранио је на Православном богословском факултету Универзитета у Београду (2002.).

За доцента на Катедри за Хришћанску етику (са Аскетиком) Православног богословског факултета постављен је 2002. године, а у даљем периоду (2005/07.) и за предавача на Катедри за Аскетско богословље (Општи и Практични смер) матичног факултета, на којем предаје до данас (2011.).

Књижевне и теолошке радове (чланке, студије, књиге, преводе) он објављује у црквеним часописима, и код других издавача. Сарадник је на књигама, уџбеницима, часописима, монографијама, зборницима, анто-

логијама, сценаријима, драмама, као и на преводима богословских текстова: химнографских и из веронауке; из књижевности, поезије, науке, философије, теорије и езегезе филмске и позоришне уметности.

Преводи богословске чланке, студије и књиге с грчког, француског, енглеског и руског језика.

Сарађивао је као стручни консултант и коаутор у стварању документарних филмова и телевизијских емисија и серијала: *Буквар Православља*, *Вероучитељ у кући*, *Црква и језик*, *Планета Косово, Каржес — враташа Оријенита*, *Жертва*, *Патријарх Павле — Живот љојеванђељу I-IV*.

Саоснивач је и сценариста филмског студија *Наос*, при Православном богословском факултету у Београду, а у оквиру Издавачког фонда АЕМ/СПЦ-е.

Саоснивач је Радија *Слово љубве*, Архиепископије београдско-карловачке.

Учество је у реализацији пројекта Издавачког фонда Архиепископије београдско-карловачке и патријарашке Штампарије за припрему и штампу сабраних дела Патријарха Павла.

Учество је на домаћим и међународним хришћанским скуповима, конференцијама и фестивалима (Београд, Переј, Фрушка Гора, Охрид, Струга, Тезе, Лавардак, Л. Озер, Лион, Бордо, Буси он-От, Фонт де-Лавал, Арс, Сент-Мар-де-Локвени, Монжерон, Лондон, Есекс, Торино, Москва, Оптина, Нитријска пустинја, Ротердам, Сремски Карловци, Цариград, Халка, Загреб, Бока Которска), као и на теолошким и научним симпозионима (Београд, Атина, Света Гора, Александруполис, Солун, Париз, Оксфорд, Каиро, Јаш, Сибију, Букурешт, Самбата де-Сус, Бозе, Србије, Требиње, Каленић), те на богословско-духовним трибинама (Београд, Нови Сад, Суботица, Пожаревац, Пријепоље, Подгорица, Ниш, Крагујевац, Лазаревац, Сланци, Пећ, Смедерево).

Саопштење за јавност традиционалних Цркава и верских заједница у Србији

Саопштење са конференције за новинаре,
одржане у Београду 21. јула 2011.

Традиционалне Цркве и верске заједнице у Србији
указују на проблем:

I Влада Републике Србије не примењује важећи закон о враћању (реституцији) имовине Црквама и верским заједницама, што представља директно кршење Устава Србије. Ову чињеницу утврдио је Заштитник грађана у свом редовном годишњем извештају за 2010. годину од 15. марта 2011. Својеврсна блокада примене овог Закона од стране Владе Републике Србије огледа се у следећем:

1. Влада Републике Србије није именовала директора Дирекције за реституцију иако је претходном директору те Дирекције мандат истекао још 31. децембра 2010.

2. Прекорачени су прописани рокови за доношење решења из чл. 31 Закона о враћању (реституцији) имовине Црквама и верским заједницама, по захтевима који су благовремено поднети.

3. Овај закон никада се није у целости ни примењивао. То се односи на новчано обештећење (новчану накнаду), као и на враћање друге имовине (заменска реституција), иако су такви облици враћања изричito прописани одредбама чл. 16 и чл. 4 овог закона.

4. Није обезбеђена потребна материјална основа за извршавање овог Закона од стране Владе као предлагача, због чега је, поред осталог, и дошло до неизвршавања овог Закона.

5. Влада је инсистирала на доношењу Закона о приватизацији и Закона о планирању и изградњи, без заштитних мера када је у питању црквена имовина која је предмет реституције, чиме се, додатно, онемогућава враћање црквеној имовини.

6. Влада најављује доношење и низа других неуставних прописа и мера, којима ће додатно онемогућити или знатно отежати остваривање права Цркава и верских заједница на имовину. Влада Србије ради на томе да се стави ван снаге, односно да се суштински изменi овај Закон о враћању црквеној имовини, иако је то супротно

општем интересу и чињеници да је одавно истекао рок за подношење захтевâ и за доношење одлукâ по том Закону. Коначно, овакво поступање Владе у супротности је и са недавно донетом одлуком Уставног суда о уставности Закона о враћању црквеној имовине.

II Правне последице непримењивања Закона о враћању (реституцији) имовине Црквама и верским заједницама огледају се у следећем:

1. Црквама и верским заједницама је враћен само мањи део имовине из поднетих захтева.

2. Непримењивање овог Закона је, пре свега, супротно уставном начелу владавине права из чл. 3 Устава Републике Србије у погледу остваривања Уставом зајамчених људских права. У томе се изражава и неизвршавање уставне надлежности Владе Републике Србије из чл. 123 тач. 2 Устава РС, да извршава законе Народне скупштине.

3. Тиме се угрожавају Уставом зајамчена људска права традиционалних Цркава и верских заједница, као и њихових верника, а пре свега: право на имовину из чл. 58 Устава Републике Србије, као и њихова права из Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (Рим, 4. новембар 1950.).

4. Ту су и директне последице по општи и јавни интерес, садржан у горе означеним одредбама чл. 43 ст. 2 и чл. 44 ст. 2 Устава Републике Србије.

5. Додатно се онемогућава, односно ограничава враћање имовине због паралелне примене Закона о приватизацији и Закона о планирању и изградњи, јер ова два закона не садрже потребна ограничења у погледу реституције црквеној имовине и имовине грађана.

6. Без пуне реституције, настаје велика имовинска штета за традиционалне Цркве и верске заједнице, па су оне, на тај начин, онемогућене да извршавају своју духовну мисију и своју уставну и законску улогу, што, уствари, значи да се нанета им неправда продужује и продубљује у „новом издању“, а да се безакоње и даље невешто прикрива иза маске законитости.

Фото: www.tanjug.rs

III Предлози и мере за превазилажење проблема:

1. Пуна примена и извршавање овог Закона од стране Владе Републике Србије;
2. хитно именовање директора Дирекције за реституцију;
3. постављање питања одговорности Владе пред Народном скупштином за неизвршавање овог Закона;
4. традиционалне Цркве и верске заједнице су већ поднеле Уставном суду иницијативу за оцену уставности појединих одредби Закона о планирању и изградњи;
5. Влада Србије је дужна да покрене поступак измена и допуне Закона о планирању и изградњи, као и Закона о приватизацији, којима би се ограничила њихова примена у односу на имовину која је сада предмет враћања Црквама и верским заједницама, као и у односу на имовину која ће у будућности (надамо се скорој или бар докледној) бити предмет враћања грађанима;
6. не треба доносити нове прописе којима би се онемогућило или отежало враћање црквене и приватне имовине;
7. о захтевима Цркава и верских заједница у поступку реституције може одлучивати искључиво државна Дирекција за реституцију, а не локална самоуправа, јер је тако изричito прописано одредбама овог Закона, чија уставност је потврђена од стране Уставног суда;
8. потребно је донети додатне правне, економске и подстицајне мере за обезбеђивање материјалне основе за

реституцију, како за Цркве и верске заједнице, тако и за грађане;

9. традиционалне Цркве и верске заједнице изражавају своју пуну солидарност са очекивањима и оправданим захтевима грађана, задужбина и институција да се и њима врати отета имовина и сматрају важећи Закон о враћању имовине Црквама и верским заједницама добрым узором за доношење општег Закона о реституцији;

10. традиционалне Цркве и верске заједнице одлучне су да захтевају пуну заштиту својих права пред домаћим судовима, као и пред Европским судом за људска права, а о читавом овом проблему ће обавестити и све заинтересоване и утицајне субјекте.

У Београду, 21. јула 2011. године

У име традиционалних Цркава и верских заједница:
Епископије баčке Иринеј (Српска Православна Црква)
Надбискуп и мештроволитија београдски Стјанислав Хочевар
(Римокатоличка Црква)

Бискуп Самуел Врбовски (Словачка Евангеличка Црква)
Бискуп Иштван Чеше-Семеши (Реформатска хришћанска Црква)

Бискуп Арпад Долински (Евангеличка хришћанска Црква)

Реис-ул-улема Адем Зилкић (Исламска заједница Србије)
Александар Нећак (Јеврејска заједница Србије)

Саопштење Епархије рашко-призренске поводом недозвољеног коришћења имена Манастира Грачанице

YПривредном преледу (<http://www.pregled.rs>) од 14. јула 2011. године објављена је вест ТАНЈУГ-а да је хуманитарна организација „Мати Татјана – Манастир Грачаница“ покренула доброворну акцију чији је циљ изградња средњошколског центра у Грачаници и зграде средње медицинске школе у Великом Ропотову на Косову и Метохији. У наставку вести се каже да директорка организације Љиљана Каранов апелује да је за ту акцију потребно прикупити два милиона и двеста хиљада евра и напомиње да ће за поменуте пројекте бити обезбеђено донације и преко СМС-поруке на број 1775 (Телеком и ВИП мрежа).

Поводом ове вести, као и уопште поводом активности „хуманитарне“ организације „Мати Татјана – Манастир Грачаница“, Епархија рашко-призренска има обавезу да упозна јавност са следећим чињеницама:

– Хуманитарна организација „Мати Татјана – Манастир Грачаница“ основана је 2006. године и радила је у непосредној сарадњи са бившим епископом рашко-призренским Артемијем и његовим секретаром Симеоном (Дејаном Виловским), против којих је покренута кривична истрага са сумњом да су злоупотребом службеног положаја финансијски оштетили Епархију за више милиона евра. Организација „Мати Татјана“ је такође имала благослов бившег епископа Артемија да прикупља прилоге у дијаспори, наводно за потребе косовско-метохијских Срба, иако у епархијској архиви нема евиденције колико је представа прикупљено и достављено Епархији. Као и у случају контроверзне приватне фирме „Епархијски центар Раде Неимар“ која је злоупотребљавала име Епархије, бивши епископ Артемије је и организацији госпође Каранов дозволио употребу имена Манастира Грачанице, чиме је у јавности створена лажна слика да је реч о црквеној организацији. Госпођа Каранов је захваљујући томе преко интернета и промотивних спотова убрзо створила општи утисак о великим пројектима за помоћ косовским Србима и придобила подршку више угледних личности које нису имале пуни увид у активности ове организације.

– После смене бившег епископа Артемија и упознавања са дотадашњим активностима организације „Мати Татјана“, тадашњи мјестобљуститељ Епархије, Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, упутио је у октобру 2010. године писмо Љиљани Каранов обавештавајући је да Епархија обуставља сваку подршку овој организацији и укида дозволу да у својој адреси, као и у штампаним и интернет презентацијама наводи име Манастира Грачанице. Госпођа Каранов, која иначе живи у Новом Саду, обавеште-

на је и од стране Епископа бачког Иринеја да нема благослов да користи име Цркве за своју промоцију.

– Управа Манастира Грачанице се такође оградила од деловања организације „Мати Татјана“, нарочито после неистините изјаве госпође Каранов да је од Манастира добила благослов да се започне изградња средњошколског центра у Грачаници на манастирској земљи.

– У Епархији рашко-призренској нема евиденције да је организација „Мати Татјана“ реализовала иједан озбиљнији пројекат на Косову и Метохији, иако се на интернет страницама ове организације помињу многе акције и преко хиљаду тona помоћи донесених на Косово и Метохију и помоћ за 23.000 српске деце. Такође, није познато ни колико људи ради у овој организацији јер се на промотивним спотовима госпођа Каранов појављује готово увек сама, а на сценама наводне доделе помоћи виде се камиони Црвеног крста или других хуманитарних организација. (Однедавно је из непознатих разлога госпођа Каранов угасила званични сајт организације и фејсбук-страницу, па се о овој контроверзној организацији тешко може нешто прецизније сазнати.)

На основу горе наведених чињеница јасно се види да хуманитарна организација „Мати Татјана – Манастир Грачаница“, и поред писмене забране Митрополита Амфилохија, наставља са коришћењем имена Манастира у свом називу, чиме се ствара забуна у јавности. С обзиром на однос госпође Каранов према Епархији рашко-призренској и Манастиру Грачаници, као и на озбиљне сумње у искреност њених намера, Епархија рашко-призренска обавештава јавност да ова организација нема никакве везе са Епархијом рашко-призренском нити ради са благословом Српске Православне Цркве. У вези са овом организацијом Епархија ће у најскоријем року обавестити и надлежне органе Републике Србије, с обзиром на то да се поједини донатори већ распитују о вези ове организације са Манастиром Грачаницом и Епархијом рашко-призренском, као и о пројектима које је ова организација наводно реализовала у сарадњи са Српском Православном Црквом.

У случају даљих злоупотреба Епархија рашко-призренска ће бити принуђена да против Љиљане Каранов и њене организације покрене кривичну прајаву.

Призрен-Грачаница, 18. јул 2011.

Извор: Епархија рашко-призренска

Још о фантомској организацији „Мати Татјана – Манастир Грачаница“

Проучавајући доступне нам материјале, запрепашћени смо активностима „хуманитарне“ организације Мати Татјана – Манастир Грачаница, са седиштем у Новом Саду(!). Заправо, где год смо проверавали, није урађено ништа од онога о чему је у њено име славодобитно и самозадовољно говорено у јавности. Љиљана Каранов је вештом злоупотребом изјава за медије, промотивних спотова на интернету и фотографија са угледнијим личностима створила утисак да више од било које друге организације ради на допремању помоћи за Србе на Косову и Метохији. Ово су класични методи манипуланата, који најпре дају изјаву да ће нешто да ураде, па је онда понове још неколико пута, па онда нађу некога ко ће да изјави да ће та врста помоћи бити веома значајна и тако даље, да би после, и без реализоване помоћи, у јавности остао утисак да је урађено нешто велико.

Епархија рашко-призренска и Манастир Грачаница су у свему томе злоупотребљени, а не треба искључити ни могућност да је Каранова била у неком дослуху са Виловским. У сваком случају, немогуће је открити куда су отишла средства која су сакупљана на образ Цркве. У Епархији рашко-призренској нема никога ко би потврдио да је Каранова урадила ишта озбиљније. На промотивним спотовима на интернету она се појављује са неким кесама хране које даје појединим људима иако се помињу читави шлепери. Она стоји пред

Манастир Грачаница

контејнерима које је обезбедио Координациони центар, а спикер говори како је њена организација помогла расељенима. Затим видимо камione Црвеног крста, а спикер говори о десетинама тона хране и помоћи које је ова организација наводно допремила. И тако редом.

Било би веома занимљиво када би се могло испитати укупно пословање ове организације, поготову у светлу чињенице да су већ многи „хуманитарци“ и разноразне самозване организације згрунуле новац на рачун страдања косовских Срба, користећи притом, не ретко, име и углед Цркве. Посебно је илустративан спот Љиљане Каранов на мрежи Јутјуб: <http://www.youtube.com/watch?v=7HmBHa8rCIE>. Иначе, сада је немогуће наћи на интернету било који податак који потиче од саме те организације – као да никада није ни постојала – јер је уташен и сајт и фејсбук-страница који су донедавно радили.

Нажалост, постоји могућност да поједини приложници, заведени именами лицâ и институцијâ на које се ова организација неовлашћено позива, почну да уплаћују прилоге на њен рачун. Крајње је сумњиво и то што је отворила СМС-брож тако да се може десити да поједини неупућени или заведени грађани, уместо да помогну Србе са Косова и Метохије, почну слати новац директно Љиљани Каранов на рачун њене, по свему судећи фiktivne, организације, односно на њен приватни рачун.

Позивамо на опрез.

Извор: Информативна служба Епархије бачке

Писмо Митрополита Амфилохија
Љиљани Каранов, 5. окт. 2010. године

Хуманитарна организација Мати Татјана
и/п г-ђи Љиљани Каранов
Нови Сад

Поштована госпођо Каранов,

Поводом Ваших ранијих и новијих дописа у вези Ваше хуманитарне организације „Мати Татјана“ достављам Вам у прилогу наш одговор по истом питању Њ. Пр. Епископу Бачком г. Иринеју, као и мишљење Мати Игуманије Ефросиније и попадије Светланс Стевић, НВО Мајка Девет Југовића. Не доводећи у питање Вашу ранију сарадњу са Епархијом Рашко-призренском, обавештавамо Вас да за убудуће та сарадња преостаје да важи и да преостаје дозвола да у својој адреси, као и у штампаним и интернет презентацијама Ваше организације, наводите „Манастир Грачаница“.

С поштовањем,

АЕМ Црногорско-приморски
Местољуститељ Епархије Рашко-призренске и Косовско-метохијске
Лидија Јовановић

Разговор са доцентом др Богданом Лубардићем

За српско богословље на светским језицима

Разговарала Славица Лазић

Богдан Лубардић (десно) са представником Антиохијске Патријаршије, оцем Александром Хејгом (лево), и са Архиепископом кантерберијским Англиканске Цркве, Ровеном Вилијамсом (у средини). Фотографија је снимљена у ексонартексу Саборног храма Оксфорда, Christ Church, Oxford 04.09.2010.

Разлагање онога што Црква Логоса јесте на црквену бирократију и индивидуализовану армију корисника Цркве као сервиса религијске утеше директно је пропорционално изаостанку управо храброг духовно-критичког стваралаštва, као и изаостанку спремности да се креативним особама Цркве пружи правовремена подршка, како би се око њих стварали потенцијали за успешно инкултурисање мисије Цркве у свету.

Др Лубардић предаје философију на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Дугодишић је члан уредништва часописа „Богословље“, говори и преводи са енглеског, грчког и руског.

Можемо ли бити задовољни динамиком и покретом Цркве данас, прети ли опасност да савремени човек, услед чежње за индивидуалном слободом и независношћу а суочен са архаичним и бирократизованим црквеним институцијама, остане изван живота Цркве? У којој мери богословско образовање данас доприноси критичком преиспитивању тренутне ситуације у Цркви?

– У мери у којој још увек делујемо углавном реактивно – у тој мери не можемо бити задовољни. У својим најузоритијим пројавама Црква увек представља изазов, чак доношење упитање начина на који свет себе конституише и саморазумева. Није реч о томе да се надмећемо са такозваним изванцрквеним „светом“. У најбољу руку то може довести до односа конкурентности, али унутар истих – светских и изванцрквених – модела мишљења и понашања. Од нас се тражи да производимо алтернативне предлоге (али и да учимо од других како бисмо били компетентни и уједно изузети од арганције). То морају бити алтернативе које потребе савре-

мених људи задовољавају у смислу конкретне егзистенцијално-смислене осведочености, па и авангардности. Те алтернативе истовремено треба да представљају аутентичне пројаве спасодатног духа Цркве. Потоње остаје важно, како, упркос доброј намери, не би дошло да имитацијског пона vanilla управо онога што се жели превладати. А желимо превладати свет затворен или неспособан за дијалог са смислом оваплоћеног, комуникативног и живог Бога. У противном, чemu наша реч и сведочење? У том смислу кључна реч јесте стваралаштво. Оно се не може унапред одредити: оно се не може гарантовати. Али оно што се може, јесте да се свест о креативно-

критичкој синтези света и Цркве установи као регулативан идеал којем смо обавезни. Тада идеал у наставно-научном смислу мора постати не само „део“ образовања црквених људи, већ и суштински начин на који се тумаче, разумевају и излажу учења Цркве. Мислим да Православни богословски факултет представља место где се ради томе у прилог. Тада процес је муко-трпан, понекад заобилазнији него што би се желело. У сваком случају, то је пут да из модуса реактивности прешемо у модус прокреативности. За прво постоје негативне историјске-социјалне и психолошке претпоставке. Али то не сме бити оправдање већ повод за одговорност. Црква је интегративан организам, врлином начина постојања Исуса Христа Логоса који је савршен образац посредовања Божанског и људског. Разлагање онога што Црква Логоса јесте, и треба да буде, на колективну црквену бирократију и индивидуализовану армију корисника Цркве као сервиса религијске утеше директно је пропорционално изаостанку управо храброг духовно-критичког стваралаштва, као и изостанку спремности да се креативним – нарочито младим – особама Цркве пружи правовремена институисана подршка, како би се око њих стварали потенцијали за успешно инкултурисање мисије Цркве у свету. Обоје тражи да будемо кадри да издржимо критички приговор – са захвалношћу, као и да другима што пре дамо да раде оно што ми не можемо или не умемо. То је минимум услова за динамизирање наших „богочовечанских“ ствари.

Како бисте предпочили деловање Актива за научни подмладак на Факултету чији сте координатор, који тражи своје место између културе традиције и културе (пост)модерне, као свој захтев за учествовањем у обликовању друштвеног и народног црквеног идентитета?

– Актив за научни подмладак Православног богословског факултета је нова, да кажемо, „органела“ нашег Факултета. Главна идеја која темељи његово постојање и делатност јесте омогућавање студентима нашег Факултета да оваплите оно што називам њиховом „саборном душом“. Наime, поред богослужбених, студијских и административних обавеза – они

имају и низ с тиме повезаних права: укључујући право на ненаметну развијање свог духовно-културног и спортског живота, сходно сопственим жељама и предлозима. Актив томе служи, а ја се трудим да њима у томе не сметам. Осим кад се са њима надмећем у остварењу њихових интереса. Активности су рашчлањене на редовне трибине, тематске екскурзије са хуманитарним исходом, позоришно-филмофилске активности, као и спортске активности. Издвојио бих, примера ради, недавну изградњу масивног спомен стола у манастиру Ђелије: студенти су све урадили сами, укључујући и вађење постаментног камења из кањона реке Граџац. Речју, ми смо ту студената ради, а они су ту како би уз нас напредовали – прихватијући напорне научне тренинге као благослов: и једни и други понекад заборављамо и једно и друго.

Да ли је систем образовања на Факултету увођењем студирања по Болоњи доприноeo бољем образовању будућих православних богословова и како су студенти прихватили студије по Болоњи?

– Рано је за свеобухватну оцену потпуног или релативног успеха имплементације Болоњског протокола студирања на Православном богословском факултету. Додуше, несумњиво позитивна последица јесте то што сада има више реда и предвидиве закономерности у многим аспектима наставно-научног и студијског процеса. Рецимо, градиво је сада сегментирано у прецизно одређене делове, постоји више јасноће у односима обавеза наставника према студентима и обрнуто, већа је могућност комбиновања предмета сходно личном афинитету, и тако даље. То је већ по себи више него добро дошло у амбијенту који није увек био у свему такав, а мислим и на ширу српску универзитетску средину. Ипак, Болоњски начин студија, како би био потпуно смислен и успешан, тражи инфраструктурне и персоналне предуслове које још увек немамо. На пример, свега 40 – так наставничка соучава (оправдане) захтеве преко 1000 студената уписаных на опште и практичке студије, у буџетском или небуџетском статусу. Та слика вреди више од хиљаду речи. Остаје да се боримо за превладавање таквих јазова будући да у противном Болоњски процес може деловати „надреално“.

У којој мери данашње српско богословље извире из црквеног искуства, и да ли нам образовни процес који се тренутно спроводи у томе доприноси или не доприноси?

– Свака личност уведена у Тело Христово има своје непоновљиво црквено искуство. Наравно, за свакога то је искуство сусрета са свиме што конституише Једну, Свету, Саборну и Apostolsku Цркву Господа Исуса Христа. Управо стога упитајмо: које, чије, какво црквено искуство, и шта је то црквено искуство? Поента: нема конфекцијски унификованог црквеног искуства. Међутим, има дијалога и усаглашавања многих о томе искуству, као саживоту у Исусу Христу Духом Светим. Хоћу рећи да је реч „искуство“ (а нарочито „црквено“) веома растегљив и не априорно јасан појам који се, не ретко, да злоупотребити као поклич етикетирања других који „имају“ или „немају“, или имају другачије искуство Цркве од „нашег“. Такође, веома је тешко тај појам (све и када би требало) до краја дисциплиновати, уредити, учинити „прозирним“, иако он остаје један од темељних оријентацијских појмова у Цркви. Ипак, можемо се сложити да је „црквено искуство“ плод процеса доживотног увођења нашег евхаристијско-библијског сусрета са саборним Христом у свеколики живот света, по сопственој мери, и обрнуто. То јесте нужан и темељан, не и једини план онога што се може подвести под црквено искуство. Додајмо: увођење тог искуства у наше светове, и светове других, мора бити правено умном аргументацијом, не само реториком интимистичких доживљаја. Стога се постављају два питања. Прво, да ли теологија јесте одзивна у односу на горе дефинисано „црквено искуство“ као фундаменталан вид хришћанског идентитета. Друго, да ли теологија то „искуство“ чини универзалним кроз умну аргументацију. С једне стране, духовна или егзистенцијално-доживљајна теологија јесте феноменолошки опис управо духовног „искуства“ које извире из низа конкретних ситуација у црквењеног хришћанина: из молитве, причешћа, подвига, искушења, патње, борбе, из суочења са другошћу, пролазношћу ➔

и смрћу, или обесмрћујућом благодати Другог, такође из ексттичког карактера иновирајућег људског бића. С друге стране, академска теологија (поред осталог) јесте неопходна критичко-појмовна саморефлексија умних услова под којим се смишлено, дисциплиновано и одговорно може одвијати дијалог Цркве или црквено-духовног искуства са светом „изван“ или „против“ Цркве. Тек када се оба вида теологије, духовни и академски, узајамно посредују кроз горе дефинисано схватање црквеног искуства (а оно је постављено у знаку укључиве критичке отворености), можемо говорити о солидно утемељеној теологији. Академска теологија једнако као и духовна, морају да црквено искуство схвate и као питајућу, изазивајућу и сарадничку реч (логос) коју упућују наши најконкретнији други. Оне морају да више слушају гласове других. Не мање важно, треба коначно схватити да оба вида двоједног бића теологије чине унутрашњи (а не спољашњи) нерв управо црквеног искуства, те да га у значајној мери производе и пројектују. Српска теологија (иако има обећавајућих примера) још увек чека на пуну и доследно спровођену равнотежу по том питању. Али, и другде је неретко тако.

Колико су професори и студенти Факултета укључени у унутарцрквени, међуправославни и екуменски дијалог и да ли образни програми доприносе развијању стваралачког и плодотворног дијалога са другим хришћанским конфесијама? Прошле године сте и сами учествовали у дијалогу православних и англиканаца...

– Рекао бих да је ту ситуација заиста све боља, поготово с освртом на последњих 15 година. На пример, у последње три године заредом Факултет је успео, изванредним залагањем једног дела наставника и особља, да организује богословски симпозион – Српска теологија данас, сваки пут са учешћем преко 100 дипломираних теолога, постдипломци, као и већ афирмисаних богослова, научника. То је небивали догађај у повести српске академске теологије: догађај који умрежује домаћу и међународну а свесрпску теолошку сцену. Размена идеја, наговор на солидарност,

одговорност према нашим другима и најважније – редовно вођење дијалога као услов за конституцију црквеног јавног мнења (које врши функцију теста наших могућности) — све то израста у илустративан пример успешног рада на унутрашњој мисији наше помесне Цркве. Међуправославни дијалог такође представља један од приоритета ангажовања теолошког потенцијала нашег Факултета. Да издвојимо тек неколико недавних примера сусретања – Факултет су посетили Митрополит волоколамски Иларион Алфејев, висока црквено-научна делегација Московске Патријаршије (др Кирил Говорун, др Владимир Бурега, др Кирил Копејкин), декан Академије Светог Владимира у Њујорку, др Џон Бер (који је одржао ексклузивно предавање о дometима неопатристичке богословске синтезе), затим угледни јапански патролог професор др Тани Руиџиро (који је одржао предавање о теологији Максима Исповедника), или архимандрит Василије Гондика-кис, игуман Манастира Ивирон на Светој Гори... А већ је познато да током протеклих година „тим“ факултетских теолога, који у име наше Цркве учествују на екуменским сусретима, расте у броју и квалитету, и бива подмлађен. Дијалог се води одговорно највећим делом са римокатоличким и протестантским (лутерани, англиканци) странама наше иноверне браће. Мислим да ће наставници задужени за предмет Упоредно богословље томе посвећивати све већу теоријску пажњу, са позитвним исходом регрутовања и усмеравања одговарајућих младих научника.

Болоња на Богословском факултету

Болоњски начин студија, како би био потпуно смилен и успешан, тражи инфраструктурне и персоналне предуслове које још увек немамо. На пример, свега до – так наставника суочава (оправдане) захтеве преко 1000 студената уписаных на опште и практичке студије, у буџетском или небуџетском статусу. Та слика вреди више од хиљаду речи. Остаје да се боримо за превладавање таквих јазова будући да у противном Болоњски процес може деловати „надреално“.

Како оцењујете сарадњу Факултета са страним богословским факултетима, колико су наши професори присутни и уопште у могућности да своје радове публикују у страним часописима? Недавно Вам је објављен текст у шкотском теолошком часопису, што је богословски подвиг вредан помена.

– Православни богословски факултет, да издвојимо индикативне примере, има потписане протоколе сарадње са Академијом Светог Владимира у Њујорку (2009.) и са Латеранским универзитетом у Ватикану (2004.). Могућности су велике, али само под условом да смognемо снаге и концентрације да те могућности одговорно капитализујемо. Могућност да наши професори и наставници публикују радове у иностранству зависи од субјективних и објективних чинилаца. Уколико се посвећеним дуготрајним радом изборе за испуњење субјективних услова поставља се питање објективних услова. Што се потоњих услова тиче, нико српске теологе неће ометати да учествују у међународном нивоу теоријског дијалога. Када је научник кадар да компетентно закуца на врата великог теолошког света, тада се та врата и отварају – по правилу са изразом добро дошлице и подршке. Али, мора се испунити оно предусловно прво... Попава мог скромног прилога у часопису *The Expository Times*, који излази већ 123 године, за мене је част а мојим колегама радост. Ипак, узнемираша чињеница да о томе говоримо готово као о преседању. Наиме, било би нормално да то буде уобичајена, тимски организована и раширенена појава. Изгледа да она то још увек није. Како је дошло до тога да будем позван да пишем за тај часопис? Управо као ефекат мог рада у Међународној комисији за англиканско-православни дијалог (ICAOTD). Али то није учинак дипломатске уљудности. Наиме, тај текст је независно рецензиран од стране више особа. Још једна неузредна ствар: то да наша Црква и Факултет, почетком 21. века, још увек не раде на систематској информатичкој презентацији српског богословља на светским језицима, почев од енглеског, није без односа индукције према неприхватљиво „анонимности“ и „неисказаности“ већине наших теолога с обзиром на план међународне научно-теолошке комуникације.

Који су конкретни резултати Ваших недавно објављених студија о Светом Јустину Ђелијском, које су у научној јавности оцењене највишим оценама? Какав је за-право био однос оца Јустина и оца Павла Флоренског? И у којој мери су Ваша открића везана за боравак оца Јустина у Оксфорду дотринела бољем разумевању његове инте-лектуалне биографије?

– Учинке тих резултата можемо поставити најмање на два плана. Први план је допринос увиду у формативна дејства залеђа руске духовности, теологије и религијске философије на рано формализовање Јустиновог, свакако особеног и оригиналног, предлога неопатристичке синтезе богословља. То се до сада напрости подразумевало, или се није разумевало као дубински учинковито: с негативним последицама у оба случаја. У тим и таквим случајевима, прорасли у квазиправославне идеологеме: од зилотско-моралистичких до сладуњаво квазипијетистичких, хришћанска мисао Јустина Поповића прекрајала се тако да одене формате уског, сводећег а у суштини претенциозног мишљења. Наш предлог је да о легату оца Јустина мислимо ограђени научном дисциплином, уз одбацивање неосвешћеног патерализма којим „браним“ оца Јустина, или пак њега „нападам“. То отвара поглед у други план учинака наших истраживачких резултата. Осим одговорне научности (која сходно поводу не сме презати од критике), предложили смо да херменеутичка оријентација мишљења буде један добро дошао коректив горе наведеним патологијама мишљења. Херменеутички план теолошко-философског мишљења, поред осталог, освешћује чињеницу да је за пун увид у смисао духовно-научних дела потребно тај смисао сагледавати као историју учинака (ре)рецепције мисли и текстова *gruđih*. Међутим, те друге (као и трагове другог) ми смо склони да пребришемо, не опажајући да тиме подсецамо управо онога којег хоћемо да вештачки издвојимо: похвале или покуде ради – свеједно. Што се руског залеђа легата оца Јустина тиче, отац Павле Флоренски је, поменимо само њега, њему уручио прве обрисе модела неопатристичке синтезе теологије, затим отворио увид у философско-критички потенцијал управо светоотачке

мисли (нпр. идеју православног теохуманизма, додуше у словенофилском кључу) и, такође, отворио хоризонт руске духовно-теолошке и хришћанско-философске мисли. То треба коначно уважити: ништа не губимо, много добијамо. Разуме се, и за Флоренског (који је „екуменичнији“ од оца Јустина) неопатристичка синтеза је примарно одређена повратком јелинским оцима Цркве. Што се тиче мог истраживања оксфордског периода оца Јустина, показало се да он пружа изванредно корисне уvide у психолошки, теолошки и културнополитички склоп младог српског теолога, као и средства за раздвајање од романтизованих наратива о тим оксфордским збивањима.

Недавно је из штампе изашла Ваша докторска дисертација – *Философија вере Лава Шестова: апофатичка деконструкција разума* (Службени Гласник – ИТИ, Београд 2010). Какве су реакције на њу у спрској теолошкој и философској јавности?

За сада реакције су позитивне. Признањем сматрам прошлогодишњи предлог угледног професора Филолошког факултета, др Мила Ломпара, експерта за европску културу неоромантизма (периода у којем Шестов ствара), да се та књига уврсти у списак кандидата за награду „Никола Милошевић“ за најбоље дело из домена философије, уметности и теорије књижевности за 2010. г. Тако сматрам, иако награду нисам добио нити тражио. Признањем сматрам и став професора за савремену (аналитичку) философију Философског факултета у Београду, др Милоша Арсенијевића: „... аутор ове студије, иако сâм Шестов (...) системски и фундаментално критикује (рационализовану) теологију и хришћанску философију, држи се првенствено његове критике филозофије. Разлози за то су тројаки. Прво, већ у раном периоду Шестов има идеју конституисања услова могућности религијске филозофије као философије посебне врсте. Друго, Шестову није било потребно да поsegне за претпоставкама јудеохришћанске мисли у докматском или конфесионалном смислу како би дошао до конституције услова могућности религијске филозофије. Тиме се процес формирања Шестовљеве мисли показује филозофски разуђе-

нијим, у целини слојевитијим и темељије филозофски заснованим него што се иначе сматра, а што (...) писац ових редова сматра доприносом реконструализацији погледа на Шестовљеву филозофију у целини узве“. Ако се ма и једном реципијенту та књига покаже корисном за увид у могућност *имање* отварања философије питању о смислу божанског Другог, ако она допринесе неполаризујућем критичком дијалогу философије и религије, и обратно, она је испунила своју мисију.

Колико је опасна тенденција да се Црква потискује и смешта у домен цивилног друштва и да ли се и унутар Цркве јавља дух и менталитет „цивилног друштва“?

– Не видим како „цивилно“ друштво може сметати Цркви – ако под цивилним друштвом разумевамо владавину правде и универзалацију основних људских права: пре свега права на слободу савести и на одговорно учествовање у демократском одлучивању о будућности друштва којем припадамо. Штавише, држим да је Црква један од родитеља управо цивилног друштва, нарочито са њеним истрајним уважавањем суверног права људске личности да се изграђује не само као слободна већ, ако се хоће, и као укрепљена благодаћу Бога. Ако под „цивилним друштвом“ подразумевамо извитечане представе и праксе које се у његово име натурају разним начинима, нарочито оне које Цркву виде као реликт прошlostи који не треба припуштати у дебату о *нашој* будућности – онда се томе треба аргументовано противити, унутар демократских правила игре која, како је неопходно, важе управо за све и свакога подједнако. Човек Цркве нема два идентитета, па да излазећи изван храма облачи резервни, рецимо „цивилни“. Он је свуда и увек носилац духа, љубави, респекта ка другом и будности – кад је прави хришћанин, он је и прави грађанин. Томе се не може приговорити – ништа, како је 600.000 београђана – готово плебисцитарно – показало пред стопама блаженопочившег Патријарха српског Павла. У међувремену, упитајмо се колико ми, као чланови Цркве Христове, сами у Цркву уносимо девијантне начине и представе свакодневице, нашег још увек непокајаног света.

У Загребу

Освећен Крст за капелу Светог Саве

Четвртак 14. јула 2011. год. у Загребу, у Манастиру Свете Петке одржана је редовна Епископска конференција Српске Цркве у Хрватској. У њеном раду учествовали су: Митрополит загребачко-љубљански Јован и Епископи: осечкопољски и барањски Лукијан, славонски Сава, далматински Фотије и горњокарловачки Герасим, а расправљало се о актуелним стварима из живота СПЦ у Хрватској.

По завршетку рада конференције, Епископ далматински Фотије, члан Светог Синода СПЦ осветио је Крст за капелу Светог Саве која је саграђена у склопу нове зграде српске Гимназије „Катарина Кантакузина Бранковић“ и Духовног центра Митрополије загребачко-љубљанске. По освећењу Крста, Епископ Фотије се обратио пригодним словом пристнима. Потом је Митрополит Јован провео присутне кроз монументалне грађевине и упознао их са свим њеним садржајима.

Прошло је нешто више од годину дана како је у кругу српског православног Манастира Света Петка, на обронцима Загребачке горе, почeo да се гради монументални православни комплекс. Овај црквени центар у престижном кварту Загреба Свети Дух, саграђен је по пројекту проф. др Дражена Јурачића и његове супруге архитекте Јелене Скоруп Јурачић. Корисна површина зграда је 6.100m², а укупна корисна површина комплекса 10.200m². Здања добијају свој лик и указују се у свој својој лепоти. Снабдевен потребним савременим садржајима за школско здање као и пространим конгресним делом, изузетном спортском двораном и капелом Светог Саве, овај монументални комплекс шири се у блоковима који су логично и естетски повезани. Својом лепотом и модерним архитектонским изразом може да се уврсти међу значајније грађевине нашег доба, како и доликује његовим реномираним, у свету уваженим пројектантима. Прозори, који заузимају цео зид скоро сваке просторије, окренути су ка граду који се из сваког угла зграда види, као на длану. Зграде би красиле и много веће градове. Ктитор центра је Српска Православна општина Загреб и сваког поштовања достојан Митрополит загребачко-

љубљански Јован, уз велику помоћ града Загреба. Комплекс је марљиво саградила фирма „Салум“ д.о.о. власника Борислава и Златка Малетића из Загреба.

Гимназија носи име узвишене Катарине Кантакузине Бранковић и у новом здању имаће идеалне услове за рад, а Духовни центар читав низ могућности за разне духовно-културне активности и садржаје. Овим су Срби у Загребу и целој Хрватској добили много. Ту је и савремена спортска дворана у којој ће млади људи моћи да развијају и оплеменjuју спортске активности.

Оно што посебно радује, у склопу Гимназије и Духовног центра подигнута је капела Светога Саве. Њен заштитник је први српски Архиепископ и национални светитељ. Његов култ повезивају и повезује наш народ, без обзира где живи, са његовим срцем, Пећком Патријаршијом и Српским Патријархом. Свети Сава био је и велики путник, дипломата, културни посленик који је својим поклонничким путовањима повезао три континента и уживао велики углед међу савременицима. Крст који је овом приликом подигнут на капелу Светог Саве у навечерје великог јубилеја, 1700 година Миланског едикта сведочанство је да смо сви под заштитом тог моћног знамења и да смо хришћани. То је велика духовна част, радост али и обавеза.

Уверени смо да ће Гимназија као и Духовни центар бити на корист и граду Загребу и свима који у њему живе. То су препознale и градске структуре пружајући помоћ овом значајном пројекту.

За време ручка Епископ осечкопољски и барањски Лукијан поздравио је домаћина, Митрополита Јована, који се потом захвалио свима који су својим присуством увеличали чин освећења Крста и дали на важности својим учешћем целом догађају.

Из Загреба смо кренули духовно испуњени и радосни због сазнања да је Црквена општина Загреб подигла овакво здање које ће бити расадник знања, духовности, а верујемо и мост повезивања и зближавања народа и култура.

Драјан Вукић

Реаговање Епископа бачког др Иринеја на текст „У попове нико неће“, објављен у Вечерњим новостима 16. јула 2011.

Хоће ли ико „у попове“?

Епископ бачки др Иринеј

Вечерње новости од 18. јула 2011. године објавиле су скраћену верзију овог текста. Овде објављујемо пуну верзију текста Преосвећеног Владике Иринеја.

Yашем листу од 16. јула текуће године, на страни 5, објављен је текстић, потписан са И. Мићевић, под необичним насловом „У попове нико неће“. Тим поводом Вам се и обраћам, овог пута не као портпарол Српске Православне Цркве него као декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Одмах, унапред, морам рећи да новински текст са тако прљавим насловом не памтим ни из најриgidнијих, идеолошки и државно-атеистички обележених раних брозовских времена, у којима сам рођен и одрастао и савршено добро их задржао у свом сећању. (За дивно чудо, у електронском издању листа фигурира неутралан, пристојан наслов, у сагласју са садржајем текста: „Подвучена црта на факултетима“. Може бити да то и јесте изворни, ауторски наслов.)

Као прво, овај кратки текст и његов наслов немају никакве међусобне везе. Наслов помиње некакве „попове“, а у тексту се дотични „попови“ из наслова не помињу ниједан једини пут. Стварна тема и стварни садржај текста јесте одзив и број студената уписаных на разне факултете у Србији у јунском року. Притом се поднасловом „Највише места на пољопривреди“ потпуно потире наслов „У попове нико неће“, који значи да се нико није уписао на Православни богословски факултет. Неумесни и неукусни наслов, пун негативног набоја и одбојности према Богословском факултету и према Српској Православној Цркви, у декларативно српским Вечерњим новостима још више је обесмишљен тиме што се у тексту од укупно осамнаест реченица само једна реченица односи на Православни богословски факултет. Она гласи: „Међу друштвенима, места ће бити једино на оба смера Православно-богословског факултета.“ На страну то, што писац текста не зна тачан назив факултета о којем пише – главни проблем је у томе што је текст у сукобу са чињеницама. Јер, из табеле уз текст јасно се види: прво, да понеко ипак хоће „у попове“ јер је број уписаных буџетских студената већ попуњен, и то са њих сто педесет на броју, а и да категорија „самофинансирајућих“ није баш „без иђе икога“, и друго, да је на неким факултетима, и то хуманистичким, остало много више слободних места него на Православном богословском факултету (треба само погледати на табели податке о новосадским факултетима хуманистичких наука).

Ту искрсава додатно, принципијелно питање: да ли је Православни богословски факултет равноправни члан универзитетске породице у Београду или је то нека „пачја школа“ за „попове“, како инсинуира недотупавни наслов текста у Новостима? Ту имам нека питања, не толико за аутора текста колико за уредника Новости који га је, по постојећим узусима, „снабдео“ насловом и поднасловима. Прво: зна ли дотични господин (или можда друг?) ко све предаје, и са каквим квалификацијама, и са којих све факултета, тим несрћним „поповима“? Друго: зна ли да добра половина студената теологије нису, нити ће икада бити, „попови“? Јер, добра половина су девојке, односно младе жене, а ни сви студенти мушки пола неће бити „попови“: неки ће остати теолози-лаици, а многи ће своје теолошко образовање комбиновати са разним другим друштвено релевантним струкама, укључујући и политичке науке, дипломатију и војне науке (вероватно на мистички ужас неке господе, односно неких „другова и другарица“), и никада неће бити у уску схваћеној црквеној служби. Још ако додам и то да је по интердисциплинарној ширини понуђених програма и отворености за дијалог, Богословски факултет „на европском курсу“ (треба ли да набројим, узгред, дипломате западноевропских земаља у Београду са завршеним студијама теологије?), а творац наслова са жаоком у правцу „попова“ и Богословског факултета „на антиевропском курсу“, слика ће бити потпунија, али не и веселија.

Најзад, поводом тврђења да „у попове нико неће“ и мог узвратног питања: „Хоће ли ико у попове?“, саопштавам да је навала „у попове“ толика, да ће бар једна од постојећих богословија Српске Православне Цркве морати, привремено или трајно, да буде затворена, због превеликог броја кандидата за свештеничку службу, а да ће се у догледној будућности вероватно основати нови теолошки факултети, због заинтересованих за теолошку културу и због потребе да вера и култура више не буду пасторчад у нашем друштву. Како ће о тим процесима писати „србијански тисак“ (пошто нам је „српске штампе“ остало још врло мало), укључујући и декларативно српске Новости, и какав ће о њима бити „дојам тједна“ на шифрованим београдским телевизијама, остаје да се види. И видећемо, Боже здравља.

Поводом текста „Има ли шта узвишеније од човека?“ објављеног у *Православљу* од 1. јула 2011.

Ипак се окреће

Презвићер Вукашин Милићевић

Не могу да се отмем утиску да примедбе изнесене у поменутом тексту немају много везе са ставовима које сам изнео. У тексту реакције се не налази ниједна референца, директна или индиректна, на моје ставове. Упркос томе, покушаћу да одговорим на постављена питања управо узимајући у обзор ставове које сам изнео у тексту „Блиски сусрет треће врсте“.

Православљу од 1. јула 2011. објављен је текст „Има ли шта узвишеније од човека?“ који представља реакцију на мој текст „Блиски сусрет треће врсте“ објављен у *Православљу* од 15. јуна 2011. Потписник ове реакције је игуман Дајбабске горе, високопреподобни Архимандрит Лука. Иако то можда није уобичајено, осећам потребу да пре покушаја да одговорим на питања која овај текст поставља кажем како је о. Лука личност према којој гајим изузетно велико поштовање и уважавање. У том контексту, сматрам да ми је текстом „Има ли ишта узвишеније од човека?“ учињена велика част. Управо зато се осећам обавезним да одговорим на примедбе изнесене у овом тексту.

Не могу да се отмем утиску да ове примедбе немају много везе са ставовима које сам изнео. У тексту реакције се не налази ниједна референца, директна или индиректна, на моје ставове. Упркос томе, покушаћу да одговорим на постављена питања управо узимајући у обзор ставове које сам изнео у тексту „Блиски сусрет треће врсте“.

Најпре, начелно: нигде у тексту нисам рекао да „ванземаљи“ постоје, те да су они „увишенији“ или „значајнији“ од човека. Мој текст је покушај да се богословски вреднује истину (за

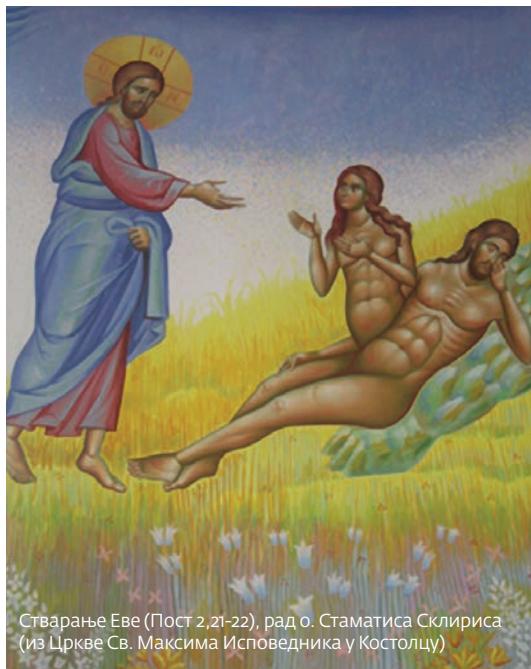
сада) о томе да се могућност постојања интелигентног облика живота ван Земље не може искључити. Ако се нешто по том питању променило, извињавам се, нисам обавештен.

Тврђња да се „теза о могућности постојања интелигентног живота на другим планетама не поклапа са православним богословљем и нашом вером“ не „поклапа се“, по мом мишљењу, са основном истином наше вере: да је Бог у својој свесилности слободан. Верујем да је Божија слобода прва порука коју нам преноси Откривење, не само Новог, већ и Старог Завета. Бога не можемо „затворити“ ни у какво учење; смишо учења је да нас ослободи и ослобађа за сусрет са Живим и Слободним. Експлицитније, у вези са темом: Бог је могао да створи бића о којима се не говори експлицитно у Књизи постања и био је слободан да нас о томе, као и о разлогу стварања, не обавести, упркос томе што би се можебити његово величанство човек нашло тиме увређеним.

„Бог је постао човек. Има ли онда ишта више од човека?“. Верујем да нема. Моја основна намера у вези са текстом била је управо «антрополошка». Желео сам да на занимљив начин поставим неколико питања у вези са мање-више савременом теолошком антропологијом, питања за која

држим да су веома важна. Суштина проблема се односи на за мене спорне покушаје да се човек дефинише готово искључиво на основу замисли о савршености тренутног стања („начина постојања“) људске природе. Верујем да нам наше богословско предање о човеку (о коме нам понајбоље говори Свето Крштење), наспрот оваквој „натуралистичкој“ антропологији, говори о човеку као о бићу које је на путу, које се креће ка свом истинском постојању. Премда у свом *їносеолошком* аспекту, мислим да једна антропологија налик „натуралистичкој“ стоји у основи тезе да је Откривење могуће разумети као позитивно знање о „стварима садашњим и будућим“, а коју управо видим као подтекст примедбе којом почиње текст „Има ли ишта узвишеније од човека?“. Ја, наиме, верујем да човек својим разумом не може исцрпети Откривење и преточити га у некакав систем позитивних знања о свету, човеку и Богу.

Стога сматрам да констатација како „нема ништа узвишеније од човека“ није довољна да би се одговорило на питање „шта је човек?“. Лично, као што назначих у „спорном“ тексту, верујем да би дефиниција човека могла да се креће у следећим оквирима: „човек је ѹсихосоматско биће које може да разуме и одговори на пору-

Стварање Еве (Пост 2,21-22), рад о. Стаматиса Склириса (из Цркве Св. Максима Исповедника у Костолцу)

ку Еванђеља“. Ако хипотетички „мали зелени“ задовољавају ове услове, онда су они људи, упркос формалној сличности, односно несличности. У том смислу, верујем да су „еугеничке примедбе“ у вези са њиховим замешљеним изгледом и аргументи који полазе од некакве лепоте човековог тела у најмању руку неумесни; нажалост, многи су током историје све што се не уклапа у одређену слику света и човека дисквалификовали као „демонско“. Сетите се само европских бајки о „дивљацима“ из нових светова, антисемитских памфлета о демонској природи Јевреја (уз обавезно карикирање физичких особина), доктрине америчких „хришћанских“ расиста о ропству као о „природном“, богоугодном стању... Примера ради, било је неопходно да папа Пије III 1537. изда булу *Sublimus Deus* како би јасно стврдио до знања да став како амерички урођеници нису људи представља дело Сатане. Заступници оваквог става су се управо позивали на Свето Писмо: наиме, ако Нови Завет каже да ће се Еванђеље проповедати свим народима, па ако Еванђеље није до сада проповедано „Индијанцима“, то само може да значи да они нису народ, тј. људи. Такође, Свето Писмо говори о томе да се људски род дели на потомке Сима, Хама и Јафета. Пошто се „Индијанци“ у ту слику не уклапају, то значи да они нису људи.

Наставимо:
„Шта је онда Васиона за човека?“

Васиона је свештени простор у коме се човеку открива Бог, у коме се човеку предаје Еванђеље. Мислим да је најбољи знамен те Васионе хлеб који приносимо у Евхаристији. Он, наиме, у себи буквально садржи део Васионе. Примера ради, да би жито сазрило, неопходна је Сунчева топлота. На крају крајева, Земља, ма колико значајна или беззначајна била у маси Свемира, од кретања у њему физички зависи. Судбина Земље неодвојива је од судбине Свемира.

Зато је поменути хлеб такође одговор на питање „Треба ли му она нешто и може ли му она нешто дати?“.

Даље, да бисмо разумели смртност хипотетичких бића о којима говоримо, нису нам потребне никакве „сомнабуолности“. Теза да је „смртност последица греха“ још увек не значи да је смртност последица „кривице“ за грех. Дакле, страдање од смрти, како каже Св. апостол Павле (Рим 8, 19-22), погађа сву твар. О овом проблему на веома убедљив и утемељен, али и сажет начин говори о. Јован Мајендорф у свом познатом делу *Византијско богословље*, говорећи о разлици између западног и источног разумевања мисли Св. апостола Павла о смрти и греху из Посланице Римљанима (нарочито Рим 5, 32). Како би избегао нашироко цитирање иначе прилично познатог текста, упућујем само на основне тезе које заступа о. Јован, а то су следеће тезе: неприхватљива је тврђња да су у Адаму, услед природне заједнице са њим, сви сагрешили; природа не може да греши, већ само личности; учење о томе да природа греши је јерес; последица Адамовог греха

је смрт која је заразила и искварила људску природу, њен начин постојања; људи греше због смрти, смрт их је учинила склонијима греху [Ј. Мајендорф, *Византијско богословље*, Плато, Београд 2001. (прев. Јован Ђ. Олбина), стр. 209-215]. С обзиром на значај који човек има као микрокозмос, као спона светова, смрт се проширила на сву твар, све до последњег краја васионе. Недавно сам, у својству пароха, сахранио четворогодишњег деčака који је патио од низа урођених срчаних мана, јединца сина старијих родитеља. Свака прича о кривици у том контексту је, макар за мене лично, равна издаји Еванђеља; између остalog, мислим да се управо посебан чин погребења деце, који садржи непрестано инсистирање на невиности и непорочности упокојеног, може разумети само у контексту предањског учења Источне Цркве о греху, кривици и смрти.

Конечно, завршна мисао текста „Има ли шта узвишеније од човека?“ бави се односом научних истине и истине вере: „Спознавши једном откривену истину... оставимо науку да се дави пројавама те истине у нашем свагдашњем животу“. Завршићу питањем: уколико су научне истине заиста пројава откривених истине у свагдашњем животу (са чиме се слажем, уколико, наравно, узмемо у обзир и фактор греха), да ли онда заиста можемо да их оставимо?

Адам и Ева, рад о. Стаматиса Склириса (из Цркве Св. Максима Исповедника у Костолцу)

Наставак из претходног броја

Цркве и манастири Архиепископије богорадско-карловачке (II)

Београд – Богородичин град (II)

Беседа на празник Успења Пресвете Богородице

Протојереј-ставрофор гр Владимира Вукашиновић

Када грађанин Београда на велики празник Духова, то јест Пресвете Тројице, зажели да оде управо у ону цркву која је посвећена том значајном догађају и да у њој на посебан начин доживи празнично расположење, наћи ће се у великој недоумици. Може се слободно рећи – у највећој од свих могућих. Празнику Свете Тројице посвећено је највише храмова на територији београдско-карловачке Архиепископије – укупно шест цркава. Две су подигнуте у XX веку, она у Београду и она у Кумодражу, а четири потичу из XIX века – цркве у Рипњу, Ритопеку, Гроцкој и Заклопачи. Нека онда оде у најближу. А најбоље је да пође у своју, парохијску.

Наши београдски преци и ктитори његових богомоља одлучили су да великим Христовим празницима посвете четири храма: Вазнесењу Господњем један у Београду и један у Жаркову, а Преображењу Христовом један на Видиковцу и други на Умци. На себи својствен начин, Христу је посвећен и Храм Нерукотвореног лика Господњег у Зуцама.

Празницима Пресвете Богородице посвећено је седам храмова: Рођењу Пресвете Богородице три (на Кале-

мегдану, у Рајиновцу и Великој Мощтаници), Ваведењу Пречисте један, Покрову Преблагословене два (у Београду и Баричу) и Успењу Славне Владичице један (у Умчарима). Због те велике љубави према Богородици Београд се и назива Богородичиним Градом.

Свети апостоли такође су били омиљени патрони приликом изградње православних цркава у Београду и околини. Превагу, наравно, има празник Светих апостола Петра и Павла, којем су посвећене три цркве – у Београду (из XIX века), Винчи и Врчину. Апостолима и јеванђелистима Марку, Луки и Јовану посвећени су храмови у самом центру Београда, Кошутњаку и Крњачи, као и онај на Богословском факултету Српске Православне Цркве. Раковица је удомила Храм Светих апостола Варгатоломеја и Варнаве.

И многи светитељи су патрони београдских храмова: хришћански владари и војсковође, попут Светог цара Константина и царице Јелене или Светог Александра Невског, небеске војсковође, као што је Свети архангел Гаврило, библијски хероји – пророк Илија (како онај из Цркве у Миријеву тако и онај малопожаре-

вачки) или Марија Магдалина белопоточка. Омиљени патрони код Срба су летњи Свети Никола (вишњичка и острожничка црква), као и Света Петка (Црква на Чукаричкој падини и Црква у Рушњу). Свима њима се сваке недеље и о празницима свијају побожни Београђани на молитву и духовну утеху.

Потпуно је природно да народ који је своју историју најчешће писао крвљу обагреним пером, као и да Град чија је глава небројено пута овенчана мученичким венцем, велики део својих најсветијих грађевина посвети управо мученицима. Тако небо изнад Београда свакодневно чувају Свети архијакон и првомученик Стефан (који се највише задржава изнад Великог Села), Свети великомученици Георгије и Димитрије, Света великомученица Недеља и Свети великомученик кнез Лазар, који нас одводи до следеће омиљене категорије београдских патрона. То су, као што претпостављате, свети из нашег рода и из наших крајева, наша крв и наше име. Тако у том хаџилуку по београдским светињама, с поштовањем и љубављу, полазимо од Храма Сабора српских светитеља на Карабурми, мученичким сто-

Црква Рођења Пресвете Богородице – Ружица

пама Светог Јована Владимира, ка чудотворцима Светом краљу Стефану Дечанском и Светом Василију Острошком. Онда стижемо до најпознатијег београдског Храма, оног којег градимо већ 107 година и који све то време изграђује, обнавља и преображава све нас. То је, наравно, Храм Светог Саве на Врачару. У сенци тог монументалног здања стоји богоомоља посвећена такође светом Сави – мали Храм Светог Саве. Та Црква је подигнута 1935. године на месту некадашње Капеле посвећене Спаљивању моштију Светог Саве (1894. године).

Београд се моли и за своје болесне и покојне суграђане. Тако су у болницама подигнуте капеле светим лекарима: апостолу Луки, Светим Ко зми и Дамјану. Па онда сви заједно, и ови небески и земаљски лекари лече и исцељују, чудотворе и благодаре Богу, извору сваког здравља. А оне који су у Христу уснули, тај велики, огромни подземни Београд, тај Београд на гробљима и у гробљима, чувају Свети Никола, мученик Трифун, великомученик Димитрије, Јован Крститељ, апостол Тома, великомученик Прокопије и Јован Милостиви, сваки у свом храму.

У казивању о светим храмовима Београда посебна пажња мора се поклонити старој Тврдињи и њеним црквама. Оно што је Јерусалим међу другим патријаршијама, то су београдске калемегданске цркве за остале храмове у граду. Место поклоништа, колевка хришћанства у Београду, купјељ многих поновних или свише рођења, одлагаоница река суза покајања, гроздилиште завета – Црква Рођења Пресвете Богородице, позната као Црква Ружица, и Капела Свете Петке представљају истинско духовно једро Београда. Посебну чар и свештени трепет изазива чињеница да је иконостас Цркве Ружице насликан Светом руком свештеномученика Рафаила Момчиловића, монаха, сликара и исповедника. Тако његове боје и свете ликове окружују многе знане и незнане, мученичке и херојске кости бранилаца Београда, које свуда око ових цркава почивају и чекају архангелске трубе да устану у слави велике и последње победе.

С торњева београдских цркава, оних ближе ушћу, виде се, у овом тексту незаобилазне, светиње Земуна. Стара Црква Преноса моштију Светог оца Николаја из XVIII века, чији је иконостас чудесно насликао

Димитрије Бачевић, сва је, као и њен патрон, окренута води. Окружена старим рибарским насељем, наднесена над снажни ток Дунава, зидова укraшених библијским мотивима везаним за воде, на јединствен начин показује снажну свест о јединству тзв. сакралног и профаног простора и дешавања. У њој је то, тако дивно и тако истинито остварено. Њена нешто млађа савременица – Црква Рођење Пресвете Богородице – за њом не заостаје ни лепотом ни значајем. Наравно, и Земун је један од својих храмова из XIX века посветио Светој Тројици.

Постоји, како рекосмо, један ритам који дамара у ткиву Београда, тешко ухватљив за ненавикло око и слух. Ритам храмовски, молитвени – ритам светости. И тај ритам, та музика, та јесма нова, говоре много о бившим Београђанима онима који сада живе у њему. Тај говор скривен у црквама, храмовима, богоомољама и светилиштима Београда сада, када се спустило вече и када долази ноћ, привремено напуштамо. Иако не видимо све београдске цркве, чујемо звук звона с њихових торњева и знамо да оне постоје. И ми – захваљујући њима.

Црквено-културни центар

Комплекс Црквено-културног центра Дивчибаре ушао је, после петнаестогодишње градње, у завршну фазу. Настојећи да се, у духу саборне традиције православља, изгради Црквено-културни центар, са благословом Епископа (тадашњег шабачко-ваљевског), Г. Лаврентија и добротом локалних општинских власти, 1995. године отпочела је реализација ове, на нашим просторима, још несусретнуте идеје.

Првенац у планинским летовалиштима Србије, замишљен је тако да својим садржајима, уз литургијску намену, омогући одржавање кампова, трибина, семинара, предавања, изложби, концерата и других манифестација на којима ће узимати учешће православни верујући народ, јерархија, пастири и богословска омладина из отаџбине и православне дијаспоре. Основна намера при изградњи Црквено-културног центра је била да се поред литургијских, остваре и туристички услови који омогућавају дијалог црквене пуноће, духовно и телесно укрепљење не само оних који се баве мисијом Цркве у оквиру просветних

црквених установа и парохија, већ и учесника и посетилаца који познају тематику, а који се својим програмима и активностима неће оглушити о оно што нам заповеда наша Света Православна Црква. Избор да то буде баш на Дивчибарама је заснован на чињеници да је ово једно од најзначајнијих планинско-туристичких места које се налази на размеђи највећих поклоничких Светиња Православља – Манастира Лелић и Ђелије у којима вечно живе Св. Владика Николај Велимировић, и преподобни Ава Јустин Ђелијски и овчарско-кабларских манастира, што све заједно обезбеђује богонасадњут духовни живот на овој планинској висоравни.

Дивчибаре се за подизање Храма припрема од давне 1926. године. Други светски рат је осујетио идеју Митрополита скопског Јосифа, Владике жичког Николаја Велимировића иprotoјереја Трипковића да крену у изградњу богоモље на овом месту.

Прва фаза градње односила се на изградњу Храма Св. Пантелејмона, на коју се практично чекало преко пет деценија. На дан Св. Пантелејмо-

на, 9. вгуста 1995. године, освештан је постављени крст и земљиште за градњу Храма у центру туристичког насеља Дивчибаре. Градња Храма је почела у пролеће наредне године. Ученици и професори прогнане Богословије „Св. Три Јерарха“ из Крке, уз проту Милана Томића, учествовали су у копању темеља Храма, који су освештани исте године на дан храмовне славе. Значајну динамику изградњи Храма и конака дао је прота Стојадин Павловић, архијерејски намесник и парох ваљевски, који се прихватио организационих послова на овом комплексу који је растао, упркос бомбардовању и незапамћеној кризи у којој се нашла земља.

„Храм је освећен 2001. године, након чега се кренуло у размишљање о изградњи конака непосредно поред Храма“, објашњава прота Стојадин, садашњи директор Патријаршијске управне канцеларије у Београду, и додаје: „од 2003. године до данас, када реализујемо завршне грађевинско-занатске радове, по пројекту „Саобраћајног института ЦИП“, изградили смо конак површине 1500

Цркве у свету

Интер на Дивчибарама

квадрата који ће поседовати репрезентативну свечану салу површине 165 метара квадратних, капацитета 200 конференцијских места, са свим потребним пратећим садржајима и неопходном инфраструктуром која задовољава најстрожије стандарде. Салу прати модерно пројектована кухиња тако да иста може функционисати и као трпезарија. У конаку је осмишљен простор за књижару-сувенирницу, читаоницу са интернетом, пословни простор за разноврсне културне садржаје у коме се може сместити канцеларија за организацију поклоничких путовања. Са радошћу очекујемо пре свих младе, а конак ће бити доступан свим узрастима и делатностима, у смештајним капацитетима за 50 поклоника, којима ће бити на располагању ресторан, собе и апартмани. Имајући у виду да се место налази на позицији која има одличну комуникацију са ужим и ширим окружењем, очекујемо да ту бораве како поклоници из Србије, тако и Срби из дијаспоре у оквиру летњих, односно зимских школа, да обнављају материјни језик, изучава-

ју веронауку, упознају националну културу, историју, традицију и слушају богонадахнуте речи теолошког, философског и богослужбеног карактера, упознајући се са светоотачким историјским искуством Цркве“, истиче прота Стојадин.

Конак у Црквено-културном центру се завршава захваљујући подршци и благослову Епископа ваљевског Г. Милутина, добротом Министарства економије и регионалног развоја Владе РС које је подржало намеру да комплекс израсте у јак духовни и културни центар.

Овај центар истовремено има просветну, спортску, културну и туристичку мисију и програм који недостаје Дивчибарама. Општенародну потребу по благослову Цркве препознали су они, који разумеју да је велики број поклоника заинтересовани да одмарajuћи тело напоје и душу у мистици и созерцању великих српских светитеља и богослова, које прославља православни хришћански свет, а који почивају у манастирима ваљевских светиња, овчарско кабларских манастира, али и светиња у РС

које нису далеко од Дивчибара. Предвиђени су програми једнодневног, дводневног и вишедневног боравка на Дивчибарама.

„Ако Бог да, од наредне године, када комплекс буде заокружен и стављен у комплетну функцију, Црквено-културни центар ће блистати пуним сјајем“, подвлачи прота Стојадин и објашњава да је део конака са неколико соба приведен намени и да се може користити за смештај, подсећајући да наша Црква у расејању у епархијама које се налазе у Аустралији, Америци и Европи има сличне центре, који су оправдали духовну потребу верника за наставком Литургије у таквом амбијенту. Центар, првенац на нашим просторима, Црквена општина дивчибарска Епархије ваљевске дарује верницима, поклоницима и добронамерним учесницима у реализацији пројектованих програма. Очекује се да центар својим потенцијалима отвори врата стотинак километара удаљеном Београду, Војводини и свим Србима који живе на територији земаља у окружењу и дијаспори.

Славица Лазић

Други годишњи међународни комеморативно-молитвени сабор на Велебиту

Јадовно – српски Yad Vashem

Архимандрит Данило (Љубошина)

У овом логору смрти, који је трајао од 11. априла до 21. августа 1941. године, за људски ум несхватљиво, на неразуман начин усмрћено је 40.123 невина човека

Јнедељу 26. јуна 2011. године, на дан Свете мученице Акилине, пошли смо на Други годишњи међународни комеморативно-молитвени сабор на Велебиту, масиву и најчудеснијој личко-приморској динарској планини, која у својим крашким недрима чува кости четрдесет хиљада српских, јеврејских и ромских мученика – пред Богом праведника.

Јадовно је првенствено српски, али и међународни *Yad Vashem* – יְהָדוֹת וַשֵּׁם (највећи светски музеј и комеморативни центар о холокаусту у Јерусалиму), Свети олтар – вечног незaborава, светлост која неугасиво светли пред престолом Творца יְהָהוָה. Кличући неућутним гласом: Святы, Святы, Святы Господь Саваоѳ – בָּרוּךְ הוּא. Једино што у српском *Yad Washem*-у нису донесени експонати са стравичних губилишта – Аушвица, Дахауа, Јасеновца, Треблинке, Бухенвалда, већ је Јадовно живи и природни, људском руком неукрашени вечити споменик зле прошлости, од међународног комеморативног значаја (како је рекао наш наученији познавалац ове стравичне материје, наречени Владика, отац Јован Ђулибрк). Његове ознаке су неуничтиве. Над овим кршевитим гротлом окупило се у молитвеном тиховању више од две хиљаде потомака оних чије свете кости – мошти, леже у безданим дубинама велебитских јама; ту су страдали очеви и мајке, браћа и сестре, немоћни старци и невина девица, свештеници и владике, народни посланици, спортска

друштва, угледни привредници... Све ове жртве бачене су недоклане, још живе у бездану јаму само зато што су имале своје име, своју веру, своју нацију, од Бога им дату, рекао је др Огњен Краус. Страдали су сви они који су другачије од егзекутора мислили и вредновали овај свет.

Треба нагласити да је Јадовно, као и друга стратишта, само трагична последица и да смо дужни да откривамо и препознајемо узроке зла, тако да се оно никада не понови. Јер, жртве и кόљачи само неколико дана раније – орали су исте њиве, косили исте ливаде, говорили истим језиком, ишли у исте школе, били поданици (држављани) истих држава кроз векове, док су инспиратори несреће били други. (Нама су папе већ све објасниле, само још Кнесет не може да појми ту „истину“.) Кад год је било која идеологија била изнад људскости и Божјих закона – дешавала су се нечовечна дела и зверства у име вере, па је тако било и са страдалим Србима, Јеврејима и Ромима, али и многим другим жртвама тоталитаризма.

Српски историчар, др Ђуро Затезало, дугогодишњи истражитељ злочина каже, на основу архивске грађе, да је у овом логору смрти, који је трајао од 11. априла до 21. августа 1941. године, за људски ум несхватљиво, на неразуман начин усмрћено 40.123 невина човека, од тога 38.010 Срба, 1.998 Јевреја, 88 Хрвата, 11 Словенаца, 9 Муслимана, 2 Мађара, 2 Чеха, 1 Рус, 1 Ром и 1 Црногорац. Подаци који сведоче о томе су углавном из италијанских државних архива, ита-

лијанске фашистичке армије, као и докумената Вермахта. Ове податке су проучили и потврдили научници из Израела, Италије, Немачке, САД, Русије, Хрватске, Србије и Републике Српске. Научницима није било тешко да закључе да су усташе у свом садизму и окрутности превазишли нацисте при холокаусту и младотурке у геноциду над Јерменима. Усташе су са уживањем мучили, убијали, клали страдалнике биолошке врсте којој и сами припадају. Окрутошћу усташких зверстава били су згрожени и шокирани и нацисти и италијански фашисти. Логор је затворила италијанска фашистичка војска крајем августа 1941. године. Реокупацијом, италијанска војска, и сама запањена, тежином и обимом злочина својих „савезника“, спречила је даља истребљења на овом ужасном стратишту.

Шарановој јами на Велебиту прибројано је 56 пострадалих свештеника и свештеномученик Свети Сава (Трлајић), Епископ горњокарловачки. Над јамом смо још 1989. године, у име свештенства Епархије горњокарловачке, поставили скромну спомен-плочу са именима пострадалих, али су је следбеници хрватске „демократије“ деведесетих година разбили, као и споменик Јадовну, високе уметничке вредности који је на овом Сабрану, хвала Богу, поново открiven. Хрватске „демократе“ поломиле су више од 200 спомен обележја жртвама наци-фашизма и спалили или сасвим уништили преко 250 српских православних цркава, епархијских дворова и музеја од националног зна-

чаја, а да се до данас ни два процента од тога није обновило.

Веома је значајна реакција Епископа бачког Иринеја на изјаву римског папе приликом недавне посете Загребу. Папа Бенедикт XVI је казао: „... да је хрватски блажени кардинал Алозије Степинац био против усташког режима“, да је „бранио право човечанство против тог режима тиме што је бранио Србе, Јевреје, Роме“. Слично је поново и у омилији у Загребачкој катедрали рекавши да је кардинал Степинац „у време нацистичке и фашистичке диктатуре постао бранитељем Јевреја, Православних и свих прогоњених“. Епископ бачки, др Иринеј је подсетио да је „Степинац био војни викар тзв. Независне Државе Хрватске (или је, према другима, поставио војног викара) и члан парламента НДХ, а са друге стране, имајући у виду читавом свету познати усташки физички и духовни геноцид над Србима, Јеврејима и Циганима, морамо истаћи да је у светлу историјских чињеница, ова димензија Степинчеве личности (хуманитарна), у најмању руку једнострano пренаглашена, или, пре ће бити, на силу исконструисана, и то предимензионирањем случајева његовог заузимања за поједине Србе или Јевреје (међу којима, неким чудом, нема имена тројице мученика пострадалих, православних епископа, и више од две стотине православних свештеника побијених од усташа), а прећуткивањем или минимализовањем његове идеолошки мотивисане, јавно исказivanе анимозности према Православљу, „Бизанту“, Јеврејству, Српству и још по нечем“ (Православље, 1. јул 2011. године). Ова реакција је побудила на размишљање нашу и светску јавност.

(Прочитати иссрпан реферат под насловом „Личко крваво лето 1941 – римокатолички инспиратори и извршиоци геноцида“ од Николе Жутића, које издаје Институт за савремену историју).

Оплакивање Христа, фреска из 1164. године,
Манастир Светог Пантелејмона у селу Горњи Неретзи

Заиста, ми нисмо дошли на Јадовано из очајања и безнадежности – ми смо дошли на ово Свето место да као Православни Хришћани одамо дужно поштовање нашим прецима – светим мученицима. Дошли смо из љубави према свим жртвама које су овде мученички завршиле свој земаљски живот. Ми нисмо дошли са mrжњом према починиоцима овог болног чина, ми смо једноставно дошли с молитвом, за молитву. Свете жртве по учешћу наше Цркве су лествице ка Царству Небеском. Ми се молимо да свима Господ опрости, као што се молио мученик старац Вукашин из Клепаца: „Само ти, синко, ради свој посао, нека ти Бог оправди!“

На овом тужном и свечаном скупу ове године био је и председник Србије, господин Борис Тадић, чији преци леже на дну ове јаме, и он је, не само као симбол, у својој дужности дошао у служби мира, љубави и добре воље, што је обрадовало срца свих присутних. Ове године, због спречености, с нама није био хрватски председник др Иво Јосиповић, али верујемо да је у духу био са нама. Ми верујемо у његове добре намере које је достојанствено презентовала његова заменица уважена госпођа Весна Пусић. Из њених се речи могло видети да и она трага за бољом и квалитетнијом будућношћу. Са нама су били представници Жидовске заједнице из За-

греба, као и високи функционери из Тел Авива и Јерусалима, високи представници италијанских власти, многи амбасадори, мноштво новинара, часници хрватске војске и њихова гарда, која је била постројена у част и славу жртава. Венце су положили званичници хрватске и српске државе, многа удружења и потомци мученика. У раним јутарњим часовима док је још сва гора узносила славопој Богу – Епископ пострадале Епархије горњокарловачке Господин Герасим са својим свештенством принео је над самим гротлом Шаранове јаме бескрвну жртву Свете Евхаристије. И поред свега, најсвечанији и најдирљивији момент је био када се готово из свих грла чула, кроз планину, молитва (тропар гл. 4):

Мученици Твоји Господе у страдању своме су примили нејройадљиви венац, од Тебе Бога нашећа, јер имајући помоћ Твоју мучиштеље победише, а разорише и немоћну дркосост демона: Њиховим молитвама спаси душе наше.

Али, најпотпунија слика, коју је видело и Небеско Око, била је када смо сви заједно са упаленим воштаницама у рукама певали последњу песму: „Вјећнаја памјат“ – „Вечна вам усјомена“.

У Београду
о Пејтровдану 2011. године

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

„Шта је теби до мене, жено?“

гр Предраг Драшко Ђиновић

Приликом описа свадбе у Кани Галилејској у Еванђељу по Јовану (Јн 2,1–11) на Маријину констатацију да је нестало вина, Исус одговара својом мајци:

„Шта је теби до мене, жено? Још није дошао мој час.“

Како разумети ове речи Господње?

Уоквиру описа чуда у Кани Галилејској, које нам је предато једино од Еванђелисте Јована, долази до чудног дијалога између Марије и Исуса Христа. Наиме, Исус је са својим ученицима и мајком био присутан на свадби. У једном моменту нестаје вина и Марија се обраћа Исусу: „Немају вина.“ Исус јој на то одговара: „Шта је теби до мене, жено? Још није дошао мој час.“ Ово је једно од новозаветних места које код читалаца често изазива недоумице и то с разлогом. Маријина констатација да је нестало вина узрокује Исусове загонетне речи које чак звуче грубо и дистанцирајуће.

Најпре треба покушати да се појасни Исусово питање упућено Марији: „Шта је теби до мене, жено?“ Ова реченица је превод једне чудне грчке конструкције која би буквально преведена значила: „Шта имамо ти и ја?“ или „Шта је мени и теби (заједничко)?“ Разлог ове необичне граматичке конструкције лежи у томе што се ради о изворно семитској формулацији, односно о семитизму, што је назив за речи и конструкције које су у грчком језику преузете из семитских језика. Ова конструкција се релативно често користи у Старом Завету да би се изразила непремостица дистанца између два саговорника која отежава њихову даљу комуникацију (види, на пример, Суд 11,12; 1Цар 17,18; 2Цар 3,13; 2Днев 35,21). Марија се Исусу није обратила са недвосмисленим пи-

тањем или пак молбом да учини нешто и помогне домаћинима свадбе – да се извуку из тешке ситуације у којој су се нашли оставши без вина.

Људске жеље и Божија самовласност

Исус је, међутим, очигледно разумео њене речи као молбу или подстицај да нешто предузме. Његова реакција показује да не жели да му се сугерише када треба нешто да учини. У једном дубљем теолошком смислу, ово место значи да Богом и његовим чудесним делима нико, па ни мати Божија, не располаже и да се не може на сваки захтев или молбу очекивати аутоматска реакција. Непремостица дистанца између Марије и Исуса која се овде наглашава је дистанца између људске жеље и Божије самовласности и слободе да на њу одговори или не. Ова дистанца још се више продубљује Исусовим ословљавањем Марије са „жено“. Мада нама, данас, ово обраћање звучи грубо, оно је било уобичајено за тадашњу епоху – када је неко желео да се љубавно обрати жени, као данас на пример са: „госпођо.“ Међутим, и даље остаје необично то што се Исус мајци обраћа на овај начин. Ово обраћање треба разумети у контексту претходно наведеног, наиме да се читава реченица односи на дистанцирање од Маријине жеље као символа свих људских жеља, захтева, молби и сл. Богу и Божије самовласности да делује када и како

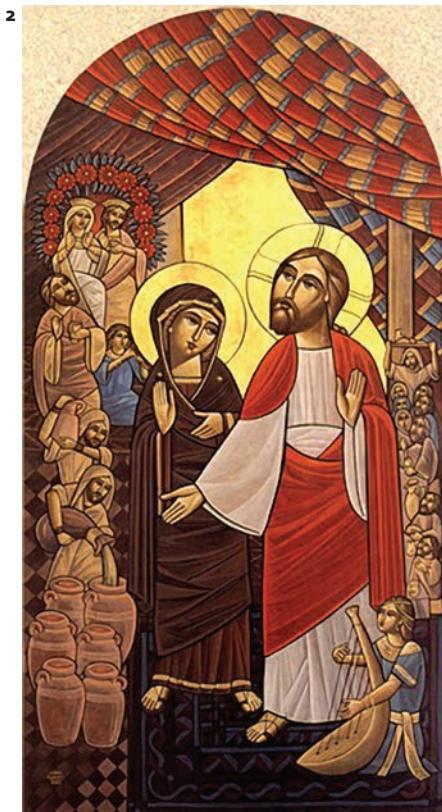
хоче. Простор вере је простор неизвесности и недетерминисаног односа са Богом. Божанска слобода Бога Логоса (Јн 1,1) измиче свакој инструментализацији, ма од када она долазила.

Загонетне речи Христове

Следеће загонетне речи су: „Још није дошао мој час.“ У Еванђељу по Јовану често се помиње „час“ Исусов који се на крају испоставља као „час“ његове смрти на крсту и пројаве божанског идентитета (Јн 7,30; 8,20; 12,23; 13,1; 16,32; 17,1). У том светлу наведене речи изговорене на свадби у Кани Галилејкој значе да Исус ставља мајци до знања да моменат пројаве његовог божанског идентитета у свету још није дошао. Још једном се наглашава дистанца између Марије и Исуса. Међутим, дубље промишљање над текстом показује да овај однос није обичан и да постоји нека врста тајновите комуникације између Марије и Исуса.

Наиме, Марија се у тешком тренутну на свадби обраћа Исусу свесна да је он једини који може да реши овај проблем. Како је мислила да Исус може да реши проблем? Зар није и сама чињеница да му се обраћа показатељ вере у његове чудесне моћи које чак и у овако безизлазној ситуацији могу наћи излаз? Зар није веровала да за њеног Сина не постоји нерешив проблем? С друге стране, Исус разуме шта мајка жели да му каже, а да она

- 1 Свадба у Кани, фреска из Манастира Дечана, детаљ: Христос претвара воду у вино; живопис из 14. века
- 2 Свадба у Кани: Богородица се обраћа Христу, који заповеда слугама шта да чине; икона савременог коптског уметника Исаака Фејнуса (Isaac Fanous, 1919 – 2007)

није јасно изразила своју жељу. Коначно, без наставка даљег дијалога Марија се обраћа на свадби присутним слугама речима: „Шта год вам каже, учините“ (Јн 2,5).

Мати Исусова се, и поред његове дистанцирајуће реакције, ослања на човекољубивост свога Сина. Она га познаје, она зна да он неће ускратити утеху потребитима. Њене речи на даље показују да она не зна шта ће се десити, нити се усуђује да даље пита о томе, већ саветује слугама да се у потпуности препусте ономе што им Исус буде наложио. И чудо се догодило, вођа је претворена у вино, и то вино најбољег квалитета (Јн 2,10).

Остварење чуда на подстицај мајке показује да се Исусове речи: „Шта је теби до мене жено?“ не могу читати као груб одговор; мада, с једне стране, Исус овим речима наглашава дистанцирање од мајчине жеље коју она очекује да јој испуни, ипак на крају он ту њену жељу испуњава, помогавши на тај начин и домаћинима и слугама који би свакако били кажњени да су сватови остали без вина.

Час Христов

Исус Христос се обраћа својој мајци у тренутку почетка његовог јавног

деловања у свету речима: „Још није дошао мој час.“ Он јој на тај начин указује на две ствари: прво, чудо које ће управо учинити не треба схватити као његов „час“, као моменат откривања његовог истинског идентитета. И у другим Еванђелијима се наглашава то да Исус не жели да од стране своје непосредне околине буде схваћен само као чудотворац. Он је знаю да та кво схватање његове личности може да раслаби његове следбенике за сучавање са његовом крсном смрћу која следи. С друге стране, мада тај час још увек није дошао, он је отпочео, пошто се претварањем воде у вино пројављује на најопипљивији начин нетрулежност и пуноћа његовога дара људима. У том смислу треба разумети и Исусове речи у Јн 4,23: „... долази час и већ је настао.“

Затим, Исус, на парадоксалан начин, дистанцирајући се од њене жеље, истовремено јој открива тајну која ће уследити у даљој приповести, а то је да спасење долази кроз страдање, али да је оно већ присутно кроз чуда која Исус чини преображавајући творевину и уводећи је својим присуством у једну нову стварност.

На крају, можемо закључити да Јн 2,4 не осликава недостатак поштовања према Богородици, већ само дис-

танцирање између човекове жеље и богочовечанске ничим условљене воље, која се пак на крају, у чињењу чуда, ипак показује као човеку окренута и посвећена. Међутим, како смо показали, постоји неки тајанствени однос мајке и Сина који струји из дијалога који воде, а који се показује присан и савршен баш у догађају самог чињења чуда за које је Марија ненаметљиво замолила Исуса.

Богородица и домострој спасења

Интересантно је приметити да је у Еванђељу по Јовану, Марија присутна и код првог и код последњег откривењског акта свога Сина. Њено присуство сигнализује почетак, у Кани Галилејској (Јн 2,11) и крај, под крстом (Јн 19,25–26), откривењске делатности Бога Логоса међу људима. „Час“ који још не беше дошао на свадби у Кани, из перспективе крсног страдања задобија коначно тумачење. Мати Господња која вероватно тада није била свесна значења „часа“ који још није дошао, доживела га је под крстом, када је он коначно „дошао“ и отворио врата спасења човеку и свету.

Професор Мирослав Марковић и „повратак оцима“

Дијак Мирослав

– поводом десетогодишњице смрти –

Блаје Пантелић

Проф. Мирослав Марковић био је неприкосновени познавалац античке философије, филологије, археографије, текстологије, палеографије, историје, фолклористике, религиологије, итд. Критичка издања текстова античких писаца која је он приређивао постојала су одмах најмеродавнија.

Иако је и за живота и након смрти у свету био поштован као један од најзначајнијих класичних филолога и познавалаца старине уопште, у отаџбини је проф. Мирослав Марковић за живота био игнорисан, а након смрти брже-боље заборављен. Многи у Србији, најважнији, не знају ни ко је он, нити су икада чули његово име, док се у иностранству – од Индије до Латинске и Северне Америке – његово име изговара са изузетним поштовањем. У свету хуманистичких наука Мирослав Марковић задужио је цивилизацију сразмерно онолико колико је то учинио и, на пример, Михајло Пупин у области природних наука; и цивилизовани свет је то знао да цене. Отаџбина, међутим, – није. Зато се често дешава да и Марковића, као и Пупина, сврставају у „америчке научнике“.

Ко је заправо био Мирослав Марковић?

Рођен је у Београду 18. марта 1919. године. Студије класичне филологије окончао је за време окупације 1942., на Философском факултету у Београду. Каријеру наставника на Београдском универзитету почeo је као асистент знаменитог византолога Георгија Острогорског. За време Другог светског рата био је у врховном штабу НОБ-а и ПОЈ-а.

У том периоду био је одушевљен, са једне стране, античком литерарном баштином (под снажним утицајем нашег чувеног класичара Милоша Ђурића), а са друге стране, тада актуелним марксизмом.

У првом периоду своје веома плодне каријере, одмах након рата па до средине педесетих година, активно пише, преводи и приређује; од античких писаца преводи Хераклита, Аристотела, Хорација и др., а од модерних аутора заступљени су Енгелс, Плеханов, Бјелински, Добрљубов, Александров, Розентал, Тронски, Авдијев, Машкина и др. Тежећи томе да философско образовање код нас утемељи на самим изворима, Марковић приређује и један значајан *цветник* јелинских философа (*Florilegium Philosophum Graecum* [1951.]); функција хрестоматије била је двојака – приступачност грчких философских текстова и лакше савладавање старогрчког језика. Треба поменути и његов значајан рад на латинској поезији Фрања Божичевића Наталиса (у једној Марковићевој биографији тачно је наведено да након ове књиге он постаје „мало познат југословенском читаоцу“; то стоји у животопису у књизи *Философија Хераклија Мрачној* коју је објавио београдски Нолит 1983. године, међутим, и након тога он не привлачи нарочиту пажњу наше стручне јавности, иако се његови радови у свету све више цене и цитирају).

На Београдском универзитету је, дакле, радио од 1946. до 1954. године, када одлази као гостујући истраживач на Универзитет Visva-Bharati у Индију. Најважнији резултат тог боравка јесте приређивање *Bhagavad-Gitā-e* (енгл. изд. 1958., срп. изд. 1981. године). Након Индије одлази у Венецуелу, и тамо од 1955. до 1969. ради као универзитетски професор. Из Венецуеле, на препоруку Хенри Чедвика и других значајних научника тога доба, прелази у Илиноис (Урбана, САД), и на тамошњем Универзитету предаје класичну филологију наредне две деценије, тј. до пензионисања (1989.); у Илиноису је 1994. године добио и почасни докторат.

Мирослав Марковић је држао предавања на многим светским универзитетима (поред поменутих, предавао је и у Грчкој, Израелу, Немачкој, Канади, и др.), а на некима од њих наступао је говорећи на језику домаћина. Служио се следећим модерним језицима – немачким, енглеским, француским, руским, шпанским, италијанским; од древних језика готово савршено је познавао старогрчки, латински и санскрит.

Проф. Марковић био је неприкосновени познавалац античке философије, филологије, археографије, текстологије, палеографије, историје, фолклористике, религиологије, итд. Критичка издања текстова античких писаца која је он приређивао постојала су одмах најмеродавнија.

давнија. Његово издање Хераклитових фрагмената (појавило се на неколико светских језика) деценијама се сматра водећим, а исти је случај и са издањем Диогена Лаертија. Доста је и писао... Био је мајстор кратких форми. Бавио се искључиво суштински важним стварима, а све сувишно елиминисао, избегавајући непотребну преопширност; с обзиром да је оно о чему је писао изврсно познавао и разумевао није морао гомилањем текста да обманује читаоца, што је данас, нажалост, манир многих „експерата“; његова библиографија, свакако, садржи и монографске студије већег обима, и оне су урађене по највишим научним стандардима и изузетно цењене у свету. Објављивао је код најзначајнијих светских издавача класичне литературе (Mitellateinische Studien und Texte, Brill, и др.), а сам је основао часопис „Illinois Classical Studies“ (1976.), који је данас један од угледнијих у области класичних наука. Такође, добитник је и неколико престижних признања, очекивано, у свету, не и код нас; одликован је у Сједињеним државама, Грчкој, Венецијели, уврштен је у *Who's Who in America* (Ко је ко у Америци), а био је *Guggenheim Fellow* за 1980. и 1983. годину. Мирослав Марковић упокојио се 14. јуна 2001. године, у Илиноису, а заупокојена литургија служена је 24. јуна у тамошњој Цркви Св. Три Јерарха.

Мирослав Марковић и неопатристика

Иако је проф. Марковић у почетку био пасионирани љубитељ античког паганског мисаоног наслеђа и марксизма, ипак није завршио у агностицизму или неопаганизму, што је чест случај, већ, напротив, у – хришћанству. Између осталог, и јер је добро знао да је јелинска литература у великој мери сачувана бригом управо хришћанских мудраца, као и да се након агоре, трема и врта, јелинска философија полако селила у хришћанске катакомбе, а касније и у катихетске школе и манастире (С. Жуњић), одн. да су цркве постале „мислионице философије“ (израз Теодорита Кирског). Хришћанство је, на неки начин, и природни крај мудро-

сти коју је Марковић предано изучавао, те је његово верско опредељење и очекивано. Тако су се, дакле, речи Св. Климента Александријског, да је „*философија περὶ ἀγαπῆς* за Христа“, показале као истинито и у случају проф. Мирослава Марковића.

Један велики део његове ергографије чине радова из патристичке текстуалне критике. Кvantitativno гледано, Марковић је приредио више издања хришћанских дела из античког периода, неголи дела паганских аутора; значајнији хришћански писци чије је списе критички обрађивао и публиковао јесу Иполит Римски, Атилагора, Јустин Философ, Татијан, Теофил Антиохијски, Климент Александријски, Ориген, као и Проспер Аквитански, и др. Од нарочите важности је и Марковићево истраживање гностичких текстова. А, такође, треба поменути и његово откриће писацем Атанасијевог списка на грчком језику у Манастиру Горици (заинтересован се о томе могу информисати у: Miroslav Marković, „Novi rukopis ps. Atanasijskog traktata de definitionibus i Eusebijeve sinopse Jevangelja“, Živa antika, 1–2 (1952), стр. 159–167).

О „повратку оцима“ се међу хришћанским теолозима доста говорило и још увек се говори. У протеклих стотинак година изнесени су многи предлози на који би начин то требало чинити. Нема потребе да о њима сада говоримо, желимо да подвучемо само једно. Наиме, у основи свих препоручених метода, као и оних које ће у будућности бити предложене, стоји *господинство* отаčkih текстova као примарни предуслов. И управо у томе је немерљив допринос проф. Марковића повратку Светим Оцима. Он је поставио високе критеријуме када је упитању приређивање отаčkih текстova, што, пре свега, слику

Проф. Мирослав Марковић

конкретног аутора чини много јаснијом читаоцу који је у неким случајевима и безмalo два миленијума млађи од њега. Стара је и позната истина да – „*философија живи у језику*“. Марковић нам је језик хришћанских отаца учинио разумљивијим и стога се његов допринос разумевању древног (и изградњи модерног) хришћанског богословља не сме превидети.

Модерни Дијак

На самом kraју бисмо додали још нешто веома важно за доиста необичну личност нашег јунака. Наиме, проф. Мирослав Марковић се, како нам је посведочио проф. Слободан Жуњић, потписивао као *Дијак Мирослав*. Он је, дакле, себе сматрао модерним преписивачем књига древних мудраца, што, пре свега, говори о његовој скромности и (философском или, можда, монашком?) смирењу. Мирослав Марковић је то доиста и био, али, свакако, не и само то. Његов кабинет је, несумњиво, био модеран скрипторијум у коме је дијачки посао обављао усрдно и маријиво, али је то чинио као изврсни стваралац који је користио достигнућа и одговарао на потребе свога дона. Једном речју, био је не само преписивач и схоларх, него и – *φιλόσοφος – љубиљел мудрости и мудрац*.

Наследници престола Светог Саве

Свети Арсеније Сремац, други Архиепископ српски (1233-1263)

Радован Пилићовић

Био је други Архиепископ српски, својевремено највећи подвигник у жичком братству и најодговорнији ученик Св. Саве. О његовом духовном развоју оснивач аутокефалне Српске Цркве се нарочито бринуо. Успешно је понео бреме управе младе српске архиепископије, толико важне за српски државни и народни живот средњег века. У његовом житију, прворазредном хагиографском и историографском документу, кога је написао Архиепископ Данило II, наводи се да је био родом „од сремске земље“. Српска историографија усваја да је средњовековни Срем обухватао и територију данашње Посавине, Мачву, долину Колубаре и крајеве све „до Ужица“.

Заиста је угарска политичка топографија раздавала Овострани и Онострани Срем (*Syrmia Citerior et Ulterior*), тј. данашњи Срем и „Срем“ јужно од Саве ка Колубари. У намери да се са угарском географијом реши питање завичаја првог наследника Св. Саве, и смести не на север од истоимене реке, тумачима Даниловог зборника измиштало је из вида да се Св. Сава два пута интересује за завичај придошлице у Жичу, исказујући бригу и нарочито занимање за његову постојбину. Такође, ако је млади Арсеније „од младости своје“ волео монашки живот, могао је да има узор у једином православном Манастиру у Срему, а то је био Св. Димитрије у Сремској Митровици, који се у изворима римске курије означава као „пун монаха Грка“ и „легло шизматичких заблуда“. У сваком случају, доцније вести и традиција место рођења другог српског Архиепископа смешта северно од Саве и Дунава, између поменутих река, свеједно да ли је то Бингула или Дабар код Старог Сланкамена.

Други Архиепископ Српске Цркве

У зборнику *Житија краљева и архијескоћа српских* налази се обимна хагиографија Св. Арсенија, коју је написао Архиепископ Данило II. Како је писац имао за циљ да покаже молитвени и подвигнички лик другог српског Архиепископа, у тексту се налази ипак сразмерно мало позитивних историјских чињеница које би говориле о Арсенијевој управи над Црквом и црквено-политичком окружењу. Наследио је „престо архијескопа српских и поморских земаља“ 1233. године, на лично заузимање Светог Саве, пошто се овај повукао и отишао на своје друго путовање у Свету Земљу. Архиепископ Арсеније је подигао Цркву Св. Апостола у Пећи, одредивши је уместо Жиче да буде седиште Српске Цркве, јер је Жича била сувише изложена нападима непријатељских војски. Заједно са краљем Владиславом старао се око преноса моштију Св. Саве из Трнова у Србију и учествовао је у преносу столице епископа стонских из Манастира Пресвете Богородице у Стону у Манастир Св. Петра и Павла на Лиму. Због болести се повукао са чета Српске Цркве 1263, а упокојио три године доцније у жичком метоху Црнча, такође на Лиму. Сахрањен је у својој задужбини, Цркви Св. Апостола у Пећи.

Историја преноса моштију

Као ни за једног другог светог, о моштима Светог Арсенија, другог Архијескопа српског има прилично сачуваних писаних података. Запис из времена Патријарха Јована Кантулa („архијескопа пећког и западног По-

морја“), из 1604. године, говори да је Манастир у Пећи „света српска архијескопија у којој почивају мошти светих архијескопа и првопрестолника тога светог места: Арсенија, Евстатија, Никодима и других светих“.

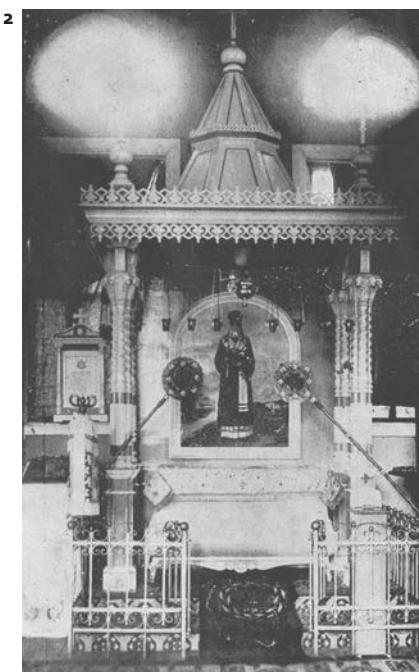
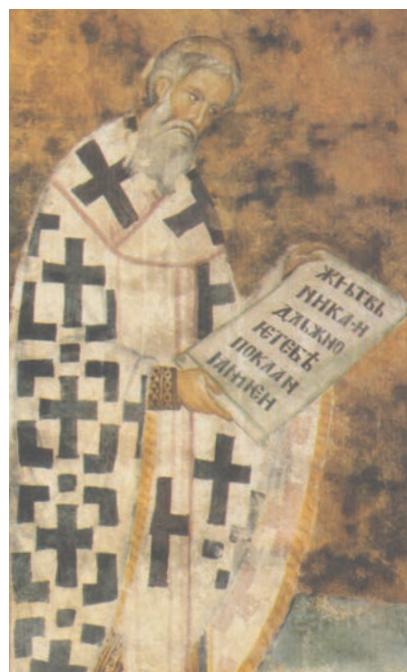
Михаило Митрополит коласијски – бањски, кратовски и штипски записао је 1653. на свом дару, Псалтиру, кога је послао Пећкој Патријаршији, да тамо „почивају мошти светих отаца Арсенија, Евстатија и Никодима и других светих богоугодника“. У једном запису рукописне књиге Цркве Св. Ђорђа у Призрену из 1737. г., описује се метеж из те ратне године и пресељење моштију Срба светаца:

Светој Евсєјија однели су на друту сірну да йочива, мислим у Црну Реку, Светој Арсенија су раздробили и расејали безбожни Скити, једва се ѡлава иронашла. О, Господе, пријоше свирепи незнабоши на досијање Твоје, 31 марта 1737.

Према запису из 1806. године моштију Св. Арсенија су почивале у Манастиру Довољи у долини реке Таре. Манастир је био похаран 1809, његове драгоцености и ризница разграбљени, а мошти су имале следећу судбину: „кивот са моштима у пештерама и у јамама (провалијама) земаљским се сакривао. Калуђери Морачког манастира су се много трудили око Светога, да га узму, и нису могли. Светога нико није могао да подигне, само су се пчеле трудиле унутар кивота, носећи светитељу драгоценни дар, изабрани сат медени посред његових моштију, као што је голубица носила Ноју стручак маслинове гранчице“. Јеромонах Јоаникије је 1814. године мошти преneo у Манастир Св. Тројицу Пљевальски. Свети кивот са моштима другог

1 Св. Архиепископ Арсеније Сремац, фреска из Пећке Патријаршије

2 Трон у част моштију Св. Арсенија, Архиепископа српског, у капели Дома Милосрђа у Харбину

српског Архиепископа је у међувремену враћен у Манастир Довољу, о чему сведочи запис из 1833. године: „Градише се келије у манастиру Довољи који се налази у Херцеговини, при храму Успења Пресвете Богородице, где почива Свети Арсеније, архиепископ српски“... Мошти су кратко биле у Манастиру Морачи, затим у Кучима, а онда у Ждребаонику, морачком метоху. Године 1884. по наредби књаза Николе I Петровића Његоша пренете су у Манастир Косијерево. Године 1920 су из Манастира Косијерево поново враћене у Ждребаоник, где се и данас налазе. Највероватније је само реч о делићу моштију Светог Арсенија српског, јер на једном кивоту Манастира Добрићево се ишчитавало: „Сије све(те) мо(шти) Арс(енија) сер(бскаго)“. Део његових моштију чувао се до 1716. године и у Манастиру Крушедол.

Историја култа

У српским типцима XV века, дан смрти другог српског Архиепископа 28 октобар, узима се као дан његовог прослављања, црквеном службом и празничним песмама: „Месеца октобра двадесетосмог успомена међу светима оца нашег Арсенија, архиепископа, чудотворца“ (Данилчев типик, из године 1416.). Развој култа Св. Арсенија у средњовековној Србији тешко је спонтано, почев од његове чудесне објаве у доба Архиепископа Саве

II (1264-1271.), када је уз грмљавину гроб препукао, а братија положила његове мошти у кивот, уз молитву и богослужбено поштовање. Средњовековни српски књижевни списи говоре о чудесним исцељењима болесног младића из Срема, грчког монаха и једне жене. Најстарију службу овом светом написао је Данило II, која је у доба цара Душана незнатно редигована, убаџивањем стихира које потенцирају посредништво „за благоверног цара“. Нажалост у Народној библиотеци Србије су у пожару 1941. заувек изгубљени рукописи, службе Св. Арсенију из средине XIV века. Један рукопис је нетрагом нестао после Првог светског рата, а написао га је дијак Станислав за деспота Јована Оливера. Када је смрти Павле по налогу Патријарха Антонија 1574. преписивао Пслатир за Манастир Пећку Патријаршију, да неко не би украо ту књигу, духовну санкцију су гарантовали „владика и сви они који су придржавали престо тај“. Када је поклањао новоукоричену богослужбену књигу Манастиру, Патријарх Пајсеј је 1624. заклињао и претио супарништвом Пресвете Богородице и „Светог Арсенија“. Нарочито је важан однос карловачких митрополита према овом светом. Тако је Митрополит Викентије Поповић Хаци-Лавић 1724. године послao покров за кивот у коме су биле мошти Св. Арсенија Сремца.

Јеромонах Антим Радојковић, са брат Пећке Патријаршије, знајући

као монах дотичног Манастира значај Арсенијеве градитељске делатности у једном занимљивом издању из 1853. године је певао својој обитељи:

„Славна српска Патријаршијо,
Од западне стране на реци Бистрици,
Ти си мати свој српској земљи,
Храм Спасовог Вознесенија,
Први ти је ктитор Свети Сава,
Сатрудник му би Свети Арсеније...“.

(*Пјесна на похвалу српским светишима и манастирима*, Београд 1853). Ликови Светог Арсенија, поред минијатура у рукописима, су живописани у Пећкој Патријаршији, Дечанима, Студеници, Ариљу, Сопоћанима, Завали, Јежевици, Ораховици, Матејићу код Куманова, Подврху код Бијелог Поља, Благовештењу Кабларском, као и све бројније новије представе. Цркве које су посвећиване његовом имену зидају се у Пећи, Шудикову на Лиму, Штављу код Сјенице. Култ Св. Арсенија Српског приметан је у Русији, са више или мање званичног црквеног тона и хијерархијске санкције од средине XV века.

У новије време култ Светог Арсенија, другог Архиепископа српског, ширен је, захваљујући руској политичкој и црквеној емиграцији након большевичке револуције 1917. године, по Далеком Истоку. Још је у XVIII веку гроф Сава Владиславић, Србин у руској царској служби подигао Цркву у источном Сибиру посвећену Св. Сави, првом Архиепископу и просветитељу српском. Руски Архиепископ у Манџурији Нестор, који је носио титулу камчатски и сеулски, замолио је 1933. Патријарха српског Варнаву за део моштију Св. Арсенија, које су положене у капели Дома Милосрђа у Харбину, манџурском граду у коме се затекао велики број руских избеглица. Том приликом је Архиепископ Нестор написао и акатист Св. Арсенију. Богословија у Сремским Карловцима данас носи име и за небеског заштитника има Светог Арсенија Сремца, другог Архиепископа српског.

Наставак из претходног броја

– Осам векова Милешеве –

Приказ „ускока“

Живорад Јанковић

Аутори су принуђени да „селективно“, „пробирачки“ и „половично“ прихватају вести старих писаца. Поред тачних и проверљивих вести, у истој равни код њих се налази и оно што не може да се провери, а потом и оно што је сигурно нетачно, па и немогуће. Тако Архиепископ Данило о краљу Владиславу говори опширије него Савини биографи Доментијан и Теодосије, али ту има и доста нетачног. По њему, Владислав влада седам година и потом скоро одмах умире. По данашњој науци, то се десило тек три деценије касније.

Необично је да се у Студеници као манастиру са највећим угледом, где у редовним приликама никад не би било седиште епископије, буде насликан почетни облик касније разрађене и чешће виђене поворке епископских портрета. Остали познати односно сачувани примери су у Храму Светог Ахилија у Ариљу (седишту моравичке Епархије), Богородици Љевишишкој у Призрену (седишту призренске Епархије), Цркви Светих апостола Петра и Павла на Лиму (седишту рашке Епархије), Манастиру Грачаница (седишту липљанске Епархије)... Појава представе поворке епископа по тим црквама није изненађујућа, јер то су седишта епархија. Слика у Студеници је необична и по још једном детаљу. Ту су приказане две особе које се не би очекивале и које имају карактер „ускока“. На северном зиду јужне капеле при припрати који се по деценијској инерцији науке приписује краљу Радославу, насликаны су поред Светог Саве, Архиепископ Арсеније (1233-1263; 1266.) и будући Архиепископ Сава Други (1264-1271.), сада приказан само као монах.

Појава Архиепископа Арсенија овде делује као „стрено тело“, пошто се њи-

ме нарушува „пуноћа“ и „искључивост“ куће Немањића у таквим приликама, што приказано и доследно спроведено у Милешеви делује као идеал, кад се на челу Цркве и државе истовремено налазе два брата – један као краљ, а други као Архиепископ. Био је то идеал који моћна Византија у својој дугој повести, само повремено и делимично успева да оствари.

Представљање монаха Саве, који ће тек бити Архиепископ, цени се као антиципација, јер се у њему види будући поглавар Цркве. Присуство антиципација нарочито изражено код биографа Доментијана представља питање за себе, тако да уноси многе нејасноће и ствара тешкоће при коришћењу његовог Житија као историјског извора. Употребом метода антиципације: „назначавају се сви битни догађаји из Савиног (предстојећег) живота, Савине активности и заслуге, као и његова посмртна судбина“. Ту антиципација није само свет будућности, већ „временски и надвременски презент и благодатни доживљај у Христу“. Цео Доментијанов спис проклет је антиципацијама.

У једном од завршних поглавља Житија, биограф говори како је Сава од почетка Богом вођен: „А овај Преосвећени, самим Господом назнаменован још у утроби материјој и из младости анђелски живот и духом светим наоружан богоисаоним очима прозре пре постанка неба и земље и пре свих векова... Догоди се пророштво богоноснога оца Симеона, који прорече њему: И света душа твоя престо ће бити самоме Господу; и Господ који царује у векове и на векове биће са тобом.“ И последње странице Житија подсећају на испуњење пророштва Симеона: „Иде ка великим чудотворцу и човекољупцу

часном оцу Симеону и новом мироточцу по његовој речи часној, да заједно оба топла помоћника заступају своје отачество.“

Антиципације су толико присутне да руше поверење у веродостојност приче. По мишљењу стручњака, излагање је у служби остварења и повезивања антиципација, па тек онда ради обавештења читаоца. У коришћењу текстом Житија о томе скоро да не води рачуна већ се полази од претпоставке да је главни циљ писца само да прича без икакве помисли на неку потребу „монтаже“.

За каснијег историка, уношење и коришћење антиципација је несавладива препрека, пошто би идеално замиљен главни предуслов јасног историографског рада био непознавање коначног исхода процеса или догађаја. Овде се на извесним mestима пресуђује и о будућем.

У понашању Саве било је често не-предвиђених и неочекиваних момената и у односу на најближу околину, а још више за касније читаоце његових Житија, где међу најревносније спадају данашњи проучаваоци. Један од таквих детаља била је и одлука да се повуче са архиепископског трона.

Аутори покушавају да нађу одговор на питање, из којих разлога Сава то чини? Неки, као Љубомир Стојановић, иду чак дотле да тврде како је Сава то морао да уради: „Промена на архиепископском престолу била је последица промене на престолу краљевском. Владислав је прогнао са престола свога брата Радослава крајем децембра 1233. године, или најдаље почетком јануара 1234, јер се Радослав као бегунац налазио у Дубровнику већ 4. фебруара те године... Том приликом био је принуђен и Свети Сава да сиђе са престола.“

За друге истраживаче: „... нису основана домишљања о политичким разлогима у неслагању са Владиславом или у црквено-политичкој мисији посредовања за признање бугарске Патријаршије. Абдикацију је Сава замислио најпре као прилику да оде до синајске Свете Горе, а по повратку, ако се врати жив, да се ван власти „усами у ћутању“.

Судећи по Повељи краља Радослава, коју је он као свргнути владар издао у Дубровнику, везаној за фебруар 1234., смена на владарском трону није протекла без потреса и неизвесности. Збачени краљ није се једноставно мирио са оним што га је снашло и није губио наду. Већ ровоао је у могућност да се поново врати на владарски трон: „Изађох пред братом мојим Владиславом због правоверја моја и због његовог великог проклетства.“

Наводи из Повеље се користе као доказ да се у то време (фебруар 1234.) Сава још налази у земљи, пошто га Радослав помиње међу одредбама за очување вредности Повеље: „Или је брат мој, или стриц ми, или братучед ми, или било ко од браће краљевства ми.“ Поменути стриц тад је могао да буде само Архиепископ Сава.

За историју Радослављевог боравка у Дубровнику може да послужи и Повеља солунског деспота Манојла, брата некадашњег господара епирске области Теодора Анђела, таста краља Радослава, заробљеног у бици са Бугарима на реци Клокотници у пролеће 1230. године. Поменути Манојло се захваљује Дубровчанима: „Јер су Рагужани према увишеном краљу Србије и вољеном зету кир Стефану Дуки и драгој ми братаници кира Ани Дукени“ показали благонаклоност. Око једну годину касније, издата је од стране Дубровника повеља о утврђивању савеза и пријатељства са краљем Владиславом. Окретни трговци су овде показали своју способност да се брзо прилагоде новим приликама и схватају да нема користи од обећања збаченог краља Радослава. Живот се наставља и у новим околностима.

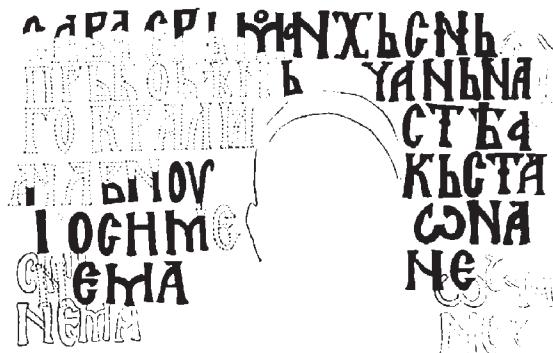
Повела се дискусија да ли у Студеници ктитор има на глави приказану круну, па се јавља теза да он као бивши краљ и нема право на круну. С друге стране, дошао је одговор да се бивши краљ не може сликати без круне, за шта је очевидан и убедљив пример представа краља Драгутина у Храму Светог Ахилија у Ариљу, као „прежде“ бившег краља са круном, где је сликан заједно

Студеница: Архиепископ Сава I

Студеница: Архиепископ Арсеније I

Студеница: јеромонах Сава

са братом Милутином, тада владарем спрске земље.

Потрес је био у држави, црквеном вођству, па је оставил трага и код старијих писаца, тако да однос савремене науке према њиховим сведочењима није једноставан. Поред тога што се одбације Данилово казивање о времену Савиног повлачења, не прихвата се ни Теодосијева прича о Радослављевом бежању у Драч.

Са тим у вези су и неизбежна „померања“ у проценама око времена настанка Милешеве. Прво се говорило о вредности Теодосијевог казивања, кад је реч о периоду градње – и стало се на гледиште да је Теодосијево сведочење неприхватљиво – да би у задње време дошло до колебања и у одређивању времена преноса Савиних моштију, где се до сада

прихватало Теодосијево датовање. Тако се ствара широк распон у коме има могућности и за даља „померања“. Уместо раније 1237. предлаже се 1241. година.

Сличности студеничких и милешевских фресака се редовно истичу, али њих као да више приближава сродност тематике него квалитет израде. Опште убеђење јесте да су студеничке фреске далеко слабије: „Портрет Светог Саве у капели из 1235. године, није поновио ни мисаону ни ликовну израђајност лица Светог Саве из Милешеве. Сава је изгубио ошtre индивидуалне црте и портретску особеност... Због цртаже невештине мајстора који су своја знања стекли у некој радионици у којој још увек поштована моћ линије. Било је то дело сликарa који су се тешко одвајали од традиционалног стилског језика.“

Ове године, 10 августа се навршава 75 година од упокојења једног од најистакнутијих теолога краја 19 и прве половине 20. века, некадашњег ректора Треће руске Духовне академије, учитеља многих генерација теолога, међу којима и истакнутих личности Православља (Свјатитељских Патријараха Св. Тихона, Сергија, Српског Варнаве), кандидата за Сверуског Патријарха (1917), Првојерарха Руске Заграничне Цркве, Блажењешиг Митрополита кијевског и галицког Антонија (Храповицког 1863-1936).

Потиче из древне новгородске племићке лозе, и рођен је на породичном имању Ватагино (Новгородске губерније) 17. марта 1863. године. На крштењу је добио име Алексеј (у част Св. Алексеја „човека Божијег“). Породица Храповицки је ускоро прешла у Новгород. Владика Антоније је често помињао своје дечје утиске о величанственим богослужењима у древним светињама овог града, где је 863. године створена прва руска држава. Затим породица прелази у Санкт-Петербург, где Аљошу мимо његове воље уписују у гимназију. Међутим, одмах по завршетку гимназије Алексеј Храповицки остварује своју жељу и уписује се на Петроградску Духовну Академију. Још као бриљантни гимназијалац, он постаје члан многих религиозних кружака, посећује јавна предавања, учествује активно у „диспутима“ на филозофске и верске теме. Није случајно да га је читав живот пратила легенда да је он уствари прототип Аљоше Карамазова Ф. Достојевског (што је скромни Владика увек негирао).

Само четири дана по завршетку Академије (1885.) Аљоша прима монашки постриг са именом Антоније (у част Св. Антонија Римљанина, новгородског чудотворца) и као млади јеромонах постаје исте године професор богословије у граду Холм, на западу Русије. Ова „про-

У сусрет значајној годишњици Митрополит Антоније Храповицки (1863-1936)

- први део -

ићођакон Андреј Тарасјев

винијска“ богословија имала је огроман значај, јер је била у жаришту борбе против унијаћења православног живља. Млади теолог Антоније показао је већ тада свој сјајни говорнички дар, запањујућу ерудицију и несаломивост у одбранама Православља. Пошто је убрзо написао магистарски рад („Психолошки аргументи у корист слободне воље и моралне одговорности“), 1886. постаје доцент у својој матичној Академији. Повратак у престонички Петроград пружа му прилику да ближе упозна многе значајне личности свога времена: Светог Јована Кронштадтског, филозофа и књижевног критичара (блиског Достојевском) Ореста Милера, филозофа и песника Владимира Соловјова, младог писца Димитрија Мерешковског и многе друге. Већ први педагошки кораци младог о. Антонија одмах су открили његов став: треба „освајати“ младе теологе, упућивати их да се рукополажу или примају монашки постриг, јер су раније генерације свршенih богослова масовно одлазиле из Цркве на „уносније“ послове. Због таквих својих ставова и подршке студентима премештен је 1889. године за ректора Московске Духовне Академије, где затиче истакнуте научнике: историчара Цркве, Јевгенија Голубинског, филозофа Виктора Кудрјавцева, историчара Василија Кључевског. Као ректор и педагог о. Антоније је и у Москви из корена променио однос професора и студената. Врата његовог ректорског стана била су стално отворена за све којима је био потребан савет, који су носили у себи неку сумњу или недоумицу, или једноставно проблеме материјална природе. Уз скромно послужење (чай и комад хлеба) пружано им је „оно, једино на потребу“—богатство умне трпезе, искреност учитеља, ненаметљиве поуке и подробна објашњења, уз изузетно поштовање саговорника, ма како он био млад и можда „необразован“. Тада је то постало једнојајко, па и

према свим невољницима, Владика Антоније је сачувао до краја свог овог земаљског живота, о чему могу и дан -данас посведочити стари карловачки богослови.

Тих година у центру пажње младог научника о. Антонија су доктрина и пастирско богословље. 1891. године он почиње и сам уређује часопис *Богословски весник* који веома брзо постаје један од најугледнијих православних часописа у теолошком свету. Али он не прати само црквени, већ и друштвени, културни живот Русије. То су године замаха „толстојевшиње“. О. Антоније проучава његове најновије спise (нпр. „У чему је моја вера“ и др.), полемише са истакнутим писцима, чак га и посећује у московској кући (у улици Хамовники). Остао је запис Толстојевих речи, да га разуме једино Антоније. Његов духовни ауторитет, његов огроман утицај не само у црквеним круговима, његова велика борба за повратак институције патријарха (коју је 1721. године цар Петар I незаконито укинуо, одредивши да Црквом управља Синод, на челу са оберпрокуратором – цивилним лицем!) све је то сметало конзервативним црквеним и државним круговима. Прво је „склоњен“ из Москве и постављен за ректора Академије у граду Казањ, а 1887. г. изабран за Епископа и убрзо хиротонисан за Епископа у граду Уфа на Уралу.

Тако је стављена тачка на петнаестогодишњи педагошки рад младог професора и ректора Антонија, који је не само Руској, него и другим Православним Црквама даровао близу 50 епископа, стотине и стотине монаха и свештенопослужитеља. А отпочео епископски период живота Владike Антонија који је трајао 36 година, до упокојења у Србији.

Рад у сиромашном крају на обронцима Урала показао је и велике мисионарске способности Владике Антонија: за кратко време број парохија у Епархији се удвостручио. У време његовог првог

Његова Светост Патријарх Српски Г. Варнава са архијерејима Руске Заграничне Цркве. Са десне стране је Митрополит Антоније, а са леве Архиепископ Анастасије

Патријарх српски Варнава и Митр. Антоније на јубиларној свечаности, поводом педесетогодишњице свештенослужења Авве Антонија. Беседи Археп. кишињовски и хотински Анастасије (1935. година)

, „епископовања“ због суше и неродице завладала је, широм Русије, глад. И тада се испољила у пуној мери још једна дивна особина Владике Антонија, која ће га красити целог живота: милосрђе и непрекидна жеља да се помаже свим не-вљеницима. Кад је завладала глад, Епископ Антоније је наредио парохијским свештеницима, а нарочито монасима да обилазе најугроженија места и деле храну из манастирских резерви! То његово безграницно милосрђе остало је упамћено и у Србији, где је Владика Антоније провео последњих 15 година свог овогемаљског живота. Можда је сад прилика да, прескочивши двадесетак година, истичамо једну познату анегдоту везану управо за ту особину Владике, коју су често знали и да злоупотребе.

Сад морамо споменути једну личност, која је неодвојива од имена Антонија. То је његов монашки слуга – келејник Теодосије, бивши искушеник Кијево-Печерске Лавре, Фјодор (Мельник), популарни владичин Феђа, потоњи Архимандрит и старешина Царске Лавре Високи Дечани. Кад се он вратио из рата (где је био артиљерац), додељен је као келејник, а више као физичка заштита у злочуда времена грађанског рата, тада већ Митрополиту кијевском Антонију, да остане уз свог Авву двадесетак година, до kraja његова живота, као монах, па игуман и Архимандрит.

Једне недеље, пред Литургију у Сремским Карловцима, Владика прекоре Теодосија што се узмувао па никако да крену у цркву, а Феђа ће на то, да не може да нађе своје нове чизме, што беху у предсобљу. Збуњени Митрополит поче нешто о неком сиромашку, што дође синоћ такорећи бос... Тако одоше нове Феђине чизме!

Епископ Антоније ни у Уфи није остао дugo. Енергичан, бриљантан полемичар, изузетно образован – био је потребан у западним крајевима Русије, па је 1902.

године постављен за Епископа волинског и житомирског (са седиштем у граду Житомир), где остаје пуних 12 година (од 1906. као Архиепископ). Те године су можда најплодније у његовом животу: он успешно организује верски живот на огромној територији своје Епархије (преко 3 милиона становника), обнавља велику светињу из 13. века – Почајевску Лавру, оживљава рад Житомирске богословије, организује и руководи радом мисионарских сабора, а уз све то још и интензивно пише, полемише са унијатима, бори се за васпостављење Патријаршије у Русији, инсистира на канонизацији неких великих руских светитеља (Патријарха-мученика Гермогена, Јоасафа Белгородског, Ане Каширске, Светог Серафима Саровског и др., некима од њих саставља службе и акатисте). Тада му излазе и *Сабрана дела* у три тома (1911). По избијању Првог светског рата премештен је у Харков, где остаје до крвавих трагичних догађаја 1917. године.

Као бескомпромисни борац за Свету Цркву, он је опасан за нове „револуционарне“ властодршце, па га пртерују из Хракова. Владика Антоније одлази у древни Манастир Валаам, где припрема велики Сверуски Црквени Сабор, које ће почети са радом на Велику Госпојину (1917. године). Мора се нагласити да је Архиепископ Антоније најистакнутија личност тог Сабора, те није ни чудо што је постао први кандидат за новог руског Патријарха. На првом гласању он добија 168 гласова (према четрдесетак осталих кандидата), али се доноси одлука да од три кандидата Патријарх буде изабран жребом. И на поновном гласању буде исти резултат, али Божија промисао одлучи, те слепи старец Алексије извуче из путира цедуљу са именом Митрополита московског Тихона, а Владици Антонију додељи значајну улогу у окупљању и одржавању у вери милионе несрећника Руса, прогнаника после

Октобарске трагедије. Сабор га бира за Митрополита харковског (од марта 1918. кијевског и галицког, уместо зверски убијеног Митрополита Владимира). Несаломљиви и ауторитативни Антоније није пожељан у Кијеву, у том древном руском граду, „мајци руских градова“, те га у децембру 1918. године интернирају у унијатски Манастир Бучан, где уз свакојака понижавања и физичка зlostављања проводи преко пола године, да би био пуштен после протеста међународне јавности. И отада почињу године избегличких скитања, а места у којима он борави зависе од промена на фронтовима грађанског рата. Ређају се Ростов на Дону, Кијев, Јекатеринодар, Новочеркаск... У једном критичном тренутку повлачења Беле армије, на превару га одводе у Цариград (позван је на брод да га наводно освешта). Из Цариграда одлази у Атину где је дочекан уз велике почести, држи предавања (на Академији наука), затим одлази на Свету Гору Атонску и помиšља да тамо и остане у неком манастиру. Али га последњи заповедник Руске Беле армије генерал Петар Врангел замоли да се врати и помогне да се достојанствено поднесе катастрофа пораза. На основу указа Светог Патријарха Тихона о организацији црквеног живота у деловима Русије који су одвојени од московске управе (од 7 до 20 новембра 1920. године), стаје на чело Више црквене управе на југу Русије, да би се у истом месецу поново нашао у Цариграду, сада заувек отргнут од Домовине.

Његов огроман углед у Православном свету помаже Руској Цркви у избеглишту да сачува јединство, па чак и неку врсту самосталности (прво на тлу Цариградске Патријаршије, а затим и у Србији, када Митрополит Антоније прелази у фебруару 1921. године).

(крај у следећем броју)

Из старог Православља

МАКЕДОНСКА ЦРКВА САМОВОЉНО СЕ ОТЦЕПИЛА ОД МАЈКЕ СРПСКЕ ЦРКВЕ

Светом архијерејском синоду Српске цркве наложено да против виновника раскола поведе поступак

На ванредном заседању Светог архијерејског сабора, врховног управног и законодавног тела Српске православне цркве, које је одржано 14. и 15. септембра 1967. године под председништвом Њ. Св. Патријарха г. Германа, у згради Патријаршије у Београду, у присуству свих отаџивених архијереја Српске цркве, осим епископа г. г. Саве и Григорија из САД, разматрано је питање самовласног и некаконског проглашења аутокефалности Македонске цркве од стране Црквено-народног сабора у Охриду на дан 19. јула 1967. године, па је по овом питању донета једнодушна и једногласна следећа одлука:

Свети архијерејски синод, актом бр. 3041/зап. 546 од 12. септембра 1967. године, доставио је предлог Проглашења аутокефалности Македонске православне цркве.

Свети архијерејски синод Македонске православне цркве, актом бр. 226 од 3. децембра 1966. године затражио је да се Македонској православној цркви додељи аутокефалност.

Тим поводом Свети архијерејски сабор Српске православне цркве, предложио је да се Македонска православна црква проглаши за аутономну и као таква додељена аутокефалност.

„Не може се уважити захтев Светог архијерејског синода да се Македонска православна црква проглаши за аутономну и као таква додељена аутокефалност“.

донаске православне цркве од 3. децембра 1966. године да се аутономној Македонској православној цркви даде аутокефалност.

... Ако би она, противно канонима, сама на своме Митрополитском црквенонародном сабору прогласила себе за аутокефалну, она ће се сматрати, како од Српске православне цркве, тако и од осталих православних цркава, расколничком верском организацијом и, као таква, бити одлучена од општења са њима.“

Православље – новине Српске патријаршије, година I, број 11, Београд, 15. септембар 1967. године, страна 1.

Теолошки погледи – версконаучни часопис

У мају ове године из штампе је изашла 1. свеска часописа *Теолошки погледи* за 2011. годину, са занимљивим радовима домаћих аутора, преводима светоотачких текстова, освртима и приказима нових књига. После вишегодишње паузе, овај богословски часопис поново је доступан читаоцима – у патријаршијској књижари и књижарама ПБФ, као и путем претплате.

Овај часопис, са поднасловом „Версконаучни часопис“, покренуо је Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве 1968. године. Први уредник часописа *Теолошки погледи* био је Владан Д. Поповић, професор Београдске богословије „Свети Сава“.

Часопис је основан како би доносио богословске радове, приказе, оцене и расправе, белетристичке прилоге, коментаре догађаја из света културе и науке... Разноврсна тематика – од осврта на најновија археолошка открића, музиколошка истраживања, преко критичког вредновања савремене поезије, философских расправа и историјских истраживања, до лингвистичких студија и богословских текстова, будила је интересе многих читалаца, и часопис *Теолошки погледи* је – још од својих почетака – стекао бројну читалачку публику, иако је покренут у времену када се на Цркву – а тим пре на црквену периодику – није гледало благонаклоно, у друштву које је било антитеолошки расположено.

Часопис је, као двомесечник, почeo да излази 1968. године, са благословом блажене успомене Патријарха српског Германа, и до 1970. године је излазио у шест свесака годишње. На предлог Патријарха Германа, Свети Архијерејски Синод 1971. године за главног и одговорног уредника поставља блажене успомене епископа Данила (Крстића). Тада је промењен темпо излажења часописа, који је од 1971. године излазио четири пута годишње. Владика Данило је часопис уређивао пуних двадесет година, све док није прешао на катедру Епархије будимске – 1991. За главног и одговорног уредника тада је постављен доцент Богословског факултета СПЦ у Београду др Радован Биговић, који је ову дужност обављао током деведесетих година 20. века. Часопис је, услед проблема техничке природе, имао прекиде у излажењу од 1997-2003. године; у 35. години изла-

жења, 2003. године за главног уредника часописа је постављен мр Зоран Јелисавчић, асистент на Богословском факултету СПЦ у Београду. Међутим, изашла је само једна свеска 2003. године, и часопис из техничких разлога није излазио

до 2008. године, када је на дужност главног и одговорног уредника постављен презвитељ мр Александар Ђа-

ковац и када је покренута нова серија часописа *Teološki pojedini*, који од тада

излази три пута годишње. Након

са, Роберта Тафта, Леонида Успенског, Александра Шмемана...

Часопис током своје историје није био ограничен на теолошка разматрања у уском смислу речи, већ је пратио и научно-културна дешавања, издаваштво, догађаје из научног и академског света – промовишући црквени поглед на свет – али је одржавајући свој научни карактер, не претворивши се у популарни магазин. Упркос томе, часопис је штампан у за наше прилике високом тиражу, достижећи број од више стотина сталних претплатника током деведесетих година.

Teološki pojedini су првенствено наклоњени објављивању оригиналних богословских научних радова, као и научних радова из других области који су повезани са теологијом, а у њима се објављују и преводи са античких језика, прикази и критички осврти на савремене научне радове. Апстракти на енглеском језику прате текстове објављене у овом версконаучном часопису малтене од самих његових почетака, већ од прве половине седамдесетих година 20. века.

Часопис *Teološki pojedini*, као један од најстаријих и најутицајнијих теолошких часописа на овим просторима, сам представља културну и научну вредност: значајан за популаризацију теолошких наука, за развој интердисциплинарног приступа у науци, као и за промовисање и проучавање српског теолошког културног наслеђа. Будући да на српском језику постоји свега неколико часописа који објављују стручне, научне богословске радове, постојање и поновно покретање *Teoloških pojedina* је од изузетне важности за српску културу уопште, а посебно за развој и унапређење српске теологије.

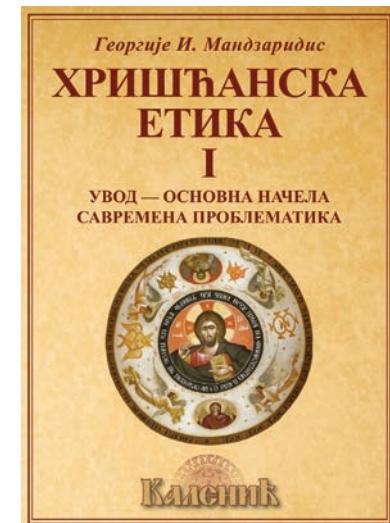
С. Пејковић

поновног покретања часописа објављено је укупно пет свесака: 1/2008, 2-3/2008, 1-3/2009, 1-3/2010 и 1/2011, а у припреми са свеске 2 и 3 за 2011. годину.

Током свог четрдесетогодишњег постојања *Teološki pojedini* су српским читаоцима донели обиље ауторских чланака из пера еминентних домаћих теолога, философа, историчара и научних радника, вредне преводе светоотаčачких текстова, као и преводе радова најугледнијих светских богослова. За *Teološke pojedine* писали су Еп. Данило Костић, Амфилохије Радовић, Атанасије Јевтић, Владета Јеротић, Игњатије Мидић, Милорад Лазић, Давид Перовић... У часопису су објављивани радови Архиепископа бриселског Василија (Кривошеина), Георгија Флоровског, Христа Јанарада, Василија Гондикакија, Павла Евдокимова, Митр. Јована Зизиуласа, Јована Мајендорфа, Георгија Манзаридиса, Јована Романиди-

православни етичар, аутор бројних студија које су превођене на водећим светским језицима достојни је следбеник великог лаика теолога Св. Николе Кавасиле.

Овај приручник за Хришћанску етику који је пред нама се разликује од осталих који су познати нашој јавности. Наиме у нашој јавности су доступни два приручника за етику: двотомно дело *Морално богословље* од др Димитрија Димитријевића и *Хришћанска етика* од Евгенија Спекторског. Ова прва је још увек у циркулацији по нашим богословијама и представља класичан уџбеник схоластичког типа који не излаже у толикој мери православни приступ етици а који у великој мери критикује Мандзаридис (стр. 45), док код Спекторског преовладава један шири приступ који није толико усмерен ка синтетизовању православне мисли нити је пак усмерен ка уводним питањима. Оба ова приручника показују слабости при сучавању са савременим недоумицама. Предност овог приручника јесте управо у томе што у њему налазимо извесну систематизацију православне етике, која је по аутору прихватљива зато што по њему етика има за циљ да нуди претпоставке новога живота и да изложи основне црте објављивања јеванђеља свету, докле систематска етика има за циљ да да заокружени етички систем, што је у раскораку са православном традицијом (стр. 71).

Књига је подељена на три целине: прво поглавље (стр. 17-87) се бави уводном проблематиком, методологијом етике, изворима као и помоћном литературом, друго поглавље се бави основним начелима етике попут појмова егоцентричности и друштве-

ности, аутономије и хетерономије, затим божанских заповести, божанске и људске праведности, ауторитета и слободе и црквених догмата као показатеља људског живота. И на крају од посебне важности је треће поглавље које носи назив *Савремена проблематика*, у коме се обраћају модерна тематика попут еколошке кризе, фундаментализма, екуменизма...

Проф. Мандзаридис се при састављању приручника користио не само делима св. отаца, већ је излагао и ставове римокатоличких као и протестантских етичара, али је изучавао и философску етику као и савремену психологију, биологију и социологију. Заиста пред собом коначно имамо један приручник који нам може заменити постојеће приручнике и који може понудити квалитетан одговор на читав низ недоумица које се јављају унутар модерног друштва. При томе томе нећемо наћи некакав конзервативизам, што је честа критика противника Цркве, него напротив једно исправно начело које негује традиционални идентитет са практичним плурализмом (стр. 168). Приликом излагања своје мисли је јасан и прецизан, тако да можемо у потпуности уронути у дубине православне етике. Поред свега овога књига обилује богатим библиографским референцама и као таква представља вредно штиво за ширу јавност, не само за теологе, већ и философе, социологе религије.

Славиша Костић

Владимир Вукашиновић,

Српска барокна теологија – библијско и светотајинско богословље у Карловачкој митрополији XVIII века

друго исправљено издање, Врњаци-Требиње 2010, 351 стр., илустр.

Православно богословље XX века развијало се у неопатристичком правцу, настојећи управо да досегне и обнови етос светих отаца. Лозинка „назад ка оцима“ била је позив на контекстуално и проблемско изучавање њихових мисли и дедуковања онога из њихових дела што има преовлађу-

јући значај за спасење православних верника модерног доба. Светоотачко поимање богослужења, као и других темељних појмова хришћанског учења и праксе дало је главни подстрек за оживљавање умртвљене академске теологије која је била у тужној сени „западног ропства“.

Српска Црква имала је у средњем веку низ јаких духова који су, и када нису стварали крајње оригинална дела, ималиовољно храбrosti да се одлуче за превођење истакнутих богословских писаца јелинског језика. Наговештени развој тадашњег српског богословља, присуство иси-

хаста у Србији крајем XIV и почетком XV века, прекинут је због неповољног културолошког окружења. Уследила је пропаст државе, доневши низ практичних проблема које је црквена елита морала да разрешава у времену ратова са исламским освајачем.

Велики Бечки рат (1683-1699.) је оштро истакнути временски међаш у српској националној и црквенoj историји. После њега долази до трајнијег разграничења страних империја преко српског етничког простора, као и формирања посебне црквене области Срба „у држави ћесара аустријског“ – Митрополије карловачке. Персонални пад свештеног кадра у Пећкој Патријаршији, припремљен фанаритским интригама ради гашења српске аутокефалије, нису спречили ни национално далековиде и енергичне личности, као што су били Мојсеј Радовић (1712-1725.) или Василије Бркић (1763-1772.). „Северене стране“, обалсти „оба Подунавља“, „Горња земља“ или популарно знане „Пречан-

ске области“ биле су гостољубиве и податне за рад на књизи и продубљивању богословске мисли.

Књига *Српска барокна теологија*, докторски радprotoјереја-старофора Владимира Вукашиновића расправља аспекте литургијског и библијског богословља у Митрополији карловачкој у изолованом и посебном XVIII веку. Због померања црквених центара ка северу (Будим, Сент-Андреја, Крушедол, Сремски Карловци) реч је о више „европоидном“ веку српске повеснице. Отац Владимир Вукашиновић понудио је контекстуални пресек једне епохе, што је ређе у домаћој науци која ентропијски успавано тавори или иде на позитивистичко самоуништење, правећи некорисне зборнике без оригиналних погледа и свежих научних закључака. Потврђен већ као издавач неколико значајних дела српског богословља XVIII века, писац је наставио даље у анализи и тумачењу домаћих домета богословске мисли.

Историчар српског богословља је поткрепљен ширим теоријским знањем, познавањем савремених теолошких токова и некада владајућих концепата, наоружан спољашњом ерудицијом, пре свега сигурношћу читања старијих језика и писама. Списак искоришћеног рукописног наслеђа у дисертацији је позамашан и импонујући, а аутор приступа литургичким проблемима баш као литург, као уједињено позван и призван богослов. Комбинација историјског метода и теорије као завршне надопуне у реконструкцији идеја, учиниће књигу незаобилазним приручником у нашој теологији и историографији.

Ова књига најсвеобухватније до сад приказује богословље Епископа будимског, родом из Кинеске Крајине, Дионисија Новаковића (Епископ 1749-1767.), Архимандрита ковиљског, родом из Тимочке Крајине, Јована Рајића (1726-1801.), све пратеће околности и генезу руског утицаја у српској школској теологији и култури. Оправданост наслова *Српска барокна теологија*, утолико је израженија јер је реч о псевдоморфизи православног богословља, латинизацији која није дала хармоничне тонове, ни код Руса ни код Срба, не проузроковавши успешну ерминевтику и примену Предања.

Радован Пилићовић

ФИЛМ О ВЕЗАМА ИЗМЕЂУ ЖИВОТА И СМРТИ

Одласци

Режија: Јоџиро Такита

Земља: Јапан

Година: 2008.

Улоге: Масахиро Мотоки, Рјоко

Хirosуе, Цутому Јамазаки

Даиго Кобајаши (Масахиро Мотоки) је челист који је принуђен да из корена промени свој живот када се оркестар у коме свири распао. Суочен са новонасталом ситуацијом одлучује да се са својом женом Мике (Рјоко Хиросуе) одсели из Токија на север, у родну Јамагату. Она топло прихвата одлуку свога мужа и нови начин живота у сеоској средини. Породична кућа је празна од када је мајка умрла, а отац давно напустио породицу. Кућа полако открива породичне тајне и Даиго покушава да са њима поново живи.

Читajuћи новине, проналази оглас у коме агенција NK под sloganом „одласци“ тражи радника. Владислав агенције, господин Сасаки (Цутому Јамазаки) нуди надпросечну плату за рад. Заплет филма почиње када Даиго открије да се иза скраћенице НК крије агенција која нуди *нокан-хи* – традиционално улепшавање и пресвлачење мртвих пре стављања у ковчег и „слања негде изван“, на јапанском *окурибидо*, како гласи и оригинални назив филма.

Када Даиго добије изненадни телеграм са вешћу о очевој смрти, живот га ставља пред дилему: да ли да се опрости са давно прежаљеним

оцем или не. Једина успомена на оца је камен-писмо – легенда по којој је камен могао тумачити емоције људи. Фilm завршава потресним сценама сахране оца. У току обреда нокан-хија из шаке покојника испада камен-писмо које враћа сећања на детињство и заједничке дане проведене са оцем на каменитим обалама реке Гако. Последњу поруку камен-писма коју мртвав отац предаје сину а режисер Јоџиро Такита свима намаје да живимо у љубави, да нас смрт не би подсетила колико значимо једни другима.

Фilm *Одласци* је дивна, сентиментална прича о смислу постојања, праштању, љубави и смрти која нас раздваја и зближава. Посвећеност теми смрти, која је поприличан табу у Јапану, није нова за Јоџиро Такиту која публика памти по филму *Kaga је исукања последњи мај* из 2003. године, једном од најбољих филмова на тему шогуната Токугава. Опседнутост питањем смрти и идејом да сними *Одласке* навела је режисера да годи-

нама пре реализације пројекта редовно посећује сахране да би посматрао понашање чланова ожалошћених породица. Прича приказује смрт као тајну која, парадоксално, поново враћа људе једне другима, време као пролазну категорију, праштање као спасоносни чин духовног живота... Карактеристичан интермецо далекоисточне кинематографије, са предивном фотографијом планинског венца Чокајзан, даје свему посебан тон. Фilm је прихваћен на Западу а 2008. је добио престижну награду *Америчке академије* за најбољи филм изван енглеског говорног подручја, уз високе оцене стручне критике које филм оцењују као најпотреснији филм о везама између живота и смрти.

Свесићенник Миодраг Андрић

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

ВАТИКАН

Света Столица повлачи амбасадора из Ирске

Оптужбе да Света Столица саботира напоре римокатоличких свештеника да пријаве случајеве сексуалног злостављања које су се могле чути у ирском парламенту довеле су до тога да Ватикан повуче свог амбасадора из Ирске, Ђузепеа Леанце. Ирски премијер Енда Кани изјавио је да канонски закон „не важи у Ирској“ и да се он залаже да непријављивање случајева злостављања деце буде сматрано за кривично дело.

Ово је први пут у последњих двадесетак година како се у вези са скандалима који су везани за свештенике умешане у педофилију на одговорност позива Ватикан.

Архиепископ албански Анастасије (Јанулатос)

АЛБАНИЈА

Деветнаест година од устоличења Патријарха

Албанска Православна Црква је 24. јуна обележила деветнаест година од устоличења Његовог Високопреосвећенства, Архиепископа Анастасија, у Цркви Благовештења у Тирани. Архијерејску Литургију на којој су се окупили верници из свих крајева Албаније служили су чланови Светог Синода. Пре деветнаест година, верници Албанске Православне Цркве су препознали доприносе и вредности Архиепископа и проценили су да је он особа која ће вакспнити Цркву у Албанији.

У марту 1992. године, велика делегација клирика и званичника Константинопољске Патријаршије била је у званичној посети Цркви у Албанији и сложила се са овом одлуком Албанске Цркве. Затим је 30. маја Сабор Албанске Православне Цркве упутио и званични захтев Константинопољском Патријарху Варголомеју а Свети Синод Константинопољске

Патријаршије је, након разматрања овог захтева, донео одлуку да Епископ Анастасије буде изабран за Архиепископа Православне Цркве у Албанији 24. јуна 1992. године. Ово је за Архиепископа представљало својеврstan крст, али је тиме, кроз истражност, пожртвовање и уз Духа Светога, Православна Црква у Албанији ступила на пут обновљења.

БУГАРСКА

Манастири уздомљавају незбринуту децу

Домови за бригу о деци као и домови за стваре ће бити изграђени у склопу цркава и манастира широм Бугарске. У овим установама ће радити волонтери хришћани. Ова одлука је донешена споразумом између Бугарске Православне Цркве и бугарског Министарства за рад и социјалну политику који су потписали Његова Светост Патријарх Максим и Министар за социјалну политику Тотју Младенов. Министарство рада ће дати финансијски допринос социјалним програмима Цркве а клирици ће бити задужени за спровођење оваквих пројекта. Тако ће ове две институције сарађивати како би се пружила помоћ социјално угроженим грађанима Бугарске.

„Ово је споразум од историјског значаја. Бугарска Православна Црква је вакспнла своје најбоље предање“, изјавио је Митрополит Варне и Великог Преслава, Кирил, додавши да ће на овај начин потенцијал Цркве да помогне потребитима, старијима, угроженим људима и напуштеној деци бити најбоље искоришћен.

ИТАЛИЈА

Православни се моле у напуштеним римокатоличким црквама

У римокатоличким парохијским црквама у Италији које су често празне Литургију служе клирици Руске Православне Цркве која у иностранству нема доволно храмова за своје вернике, према речима Архиепископа јегоревског Марка из Одељења спољних послова Московке Патријаршије. Он је у интервјуу за сајт Руске Православне Цркве рекао да су римокатоличке цркве у којима нема парохијана често дате на коришћење Православној Цркви и да је велики број православних верника присутан у тим храмовима. Архиепископ објашњава да Руска Православна Црква има 400

парохија у 52 земље широм света, али наглашава да немају све те заједнице сопствену цркву. „На пример, у Италији“, каже он, „има 49 парохија, но само неке од њих имају своју цркву“, додајући како Света Литургија може да се служи на разним местима, али је ипак важно да се изграде цркве.

Московска Патријаршија је покренула велику кампању за ширење Цркве у матици и расејању. У априлу месецу ове године је у главном граду Русије градоначелник Сергеј Собјањин дао зелено светло за изградњу 200 нових цркава. Према подацима из Патријаршије, на сваких 35 хиљада становника долази по једна црква, а у неким деловима једна на чак 150 хиљада или 200 хиљада становника. А што се тиче расејања, према речима Архиепископа Марка, ускоро ће бити изграђена црква на Кипру, једна у Мадриду, док ће велики православни духовни центар бити изграђен у непосредној близини Ајфеловог торња у Паризу; на Тајланду и у Великој Британији, где је у последње време дошло до значајног пораста броја верника, биће изграђено више православних цркава.

ГРЧКА

Конференција за пастирску здравствену негу

Друга међународна Конференција Константинопољске Патријаршије за пастирску здравствену негу ће бити одржана на Родосу, у Грчкој, у периоду од 12. до 16. октобра 2011. године. Ову Конференцију ће, са благословом Константинопољског Патријарха Варголомеја организовати Мрежа Константинопољске Патријаршије за пастирску здравствену негу.

Тема Конференције ће бити „Нега пред вратима смрти“. Презентације и радионице ће се бавити проблемом смрти са медицинске, богословске, философске, психолошке и пастирске тачке гледишта. Посебно ће бити најглашена палијативна нега и медицинска, психолошка и духовна нега која се пружа онима који болују од неизлечивих болести и који су на сармти.

Због очигледне чињенице да нега која се пружа особама које су „пред вратима смрти“ постаје све сложенија и тежа, треба истражити многа терапетска питања, дати одговоре на њих и предузети многе практичне кораке како би се свакој потребитој особи пружила помоћ. На овој Конференцији ће присуствовать представници

свих митрополија широм света које духовно и административно припадају Константинопольској Патријаршији, представници митрополија Грчке Цркве и других аутокефалних Православних Цркава, представници богословских школа, факултета и академија. Скупу ће такође присуствовати и доктори, медицинске сестре и социјални радници.

ЕГИПАТ

Сусрет Сталног одбора Древноисточних Цркава

У Каиру су се у понедељак, 4. јула састали чланови Сталног одбора поглавара Древноисточних Православних Цркава. Овај Одбор је установљен 1998. године након договора коптског папе Шенуде III, сиријског Патријарха Игнатија Заке I и јерменског католикоса Арама I.

На дневном реду овог састанка су се налазиле процене билатералних богословских дијалога; односи са Светским Саветом Цркава и Блискоисточним Саветом Цркава и учешће у овим Саветима; јачање сарадње и заједничког делања међу ове три цркве.

У коначном саопштењу, Стални одбор је поново потврдио јединство вере које постоји међу ове три Цркве, оне су се поново обавезале да се заједно суче са изазовима на Близком Истоку и поново су потврдиле оданост својим древним коренима.

САЛЗБУРГ

Допринос Свете Горе европској традицији

Конференција посвећена „Доприносу Свете Горе религиозном и интелектуалном предању Европе“ одржана је почетком јула у Салзбургу. Ову конференцију је организовао Светски јавни форум „Дијалог цивилизација“. Учесници ове конференције били су: бивши генерални секретар Савета Европе, Валтер Швимер, представници пријатеља Свете Горе, Институт за православне хришћанске студије,

Амстердамски центар за православно богословље, представници јавних и државних органа, представници римокатоличке цркве и цркве Енглеске, представници научних заједница као и клирици из Руске, Грузијске и Грчке цркве као и из других православних цркава и братства из манастира са Свете Горе.

На почетку конференције је прочитана порука Митрополита Илариона која гласи: „Европска цивилизација постоји захваљујући хришћанству, а њене основне вредности, начин размишљања и морални закон који су вековима преовладавали потичу од јеванђелске мисије Христових ученика, мисије која је обухватала све народе тадашње екумене... Свест о доприносу који је Света Гора дала верском и моралном предању Европе довела нас је до важног задатка – да јединствен свет Свете Горе сачувамо за будуће генерације. Тај свет су начиниле руке вишесајницих монашких заједница које живе посебним начином живота“.

Архимандрит Јефрем, игуман Манастира Ватопед, једног од највећих манастира на Светој Гори, у свом обраћању је истакао да „савремени човек, који је изузетно напредовао у технолошким и економским достигнућима, не успева да пронађе свој унутрашњи мир а то је присуство Христа у нашим срцима. Света Гора је место мира, покајања, скромности и радости као посебно стање светости које је плод присуства Духа Светога“.

Током ових седница, учесници конференције су једнодушно говорили о очувању јединственог статуса Свете Горе, о потреби да се избегне претварање Свете Горе у слободну туристичку зону као и да се очува самосталност унутрашњег живота манастира.

Валтер Швимер, председавајући Међународног одбора Дијалога Цивилизација је истакао да је „Света Гора важна за културно наслеђе читавог света или је она на првом месту битна за духовно и интелектуално наслеђе Европе. Из тог разлога је неопходно да то место буде заштићено“.

СОМАЛИЈА

IOCC помаже избегличким камповима

IOCC (Међународна Православна Хришћанска Добротворна Организација), основана 1992. године као званична добротворна организација Сталне конференције канонских православних епископа Америке, као

одговор на саопштење Уједињених Нација којим је у две области у Сомалији проглашена општа глад је овим областима пружила финансијску помоћ. Милионима људи који живе на сомалијском полуострву је потребна хитна медицинска помоћ, јер се очавају са једном од највећих суша у историји ове области. Помоћ је пре свега упућена избегличким камповима у којима је више од половине популације неубрањено и у којима је број избеглица знатно премашио капацитет кампа. Процењује се да у овим камповима има више од 500 хиљада неубрањене деце. У протеклих неколико месеци десетине хиљада Сомалијаца, претежно деце, страдало је од последица суше и неубрањености.

ТУРСКА

Обнављање бугарске „Гвоздене цркве“

Градска самоуправа Истанбула и покрајинска администрација су удружиле снаге како би обновиле бугарску цркву посвећену Светом Стефану.

Како наводи турска дневна штампа, „спољашњи делови цркве који су веома запрљани ће бити очишћени а орнаменти на фасади који недостају ће бити замењени коришћењем оригиналног материјала. Такође ће бити обновљени и напукли делови крова“. Иначе, ову цркву је 1889. године осветио бугарски егзарх Јосиф.

Према једној легенди, Султан Абдул Азиз није желео да допусти Бугарима да имају своју цркву, но због не-престаних притисака на крају је ипак пристао, али под једним условом – да црква буде изграђена у року од месец дана. Бугари су успели да нађу решење изградивши цркву од кованог гвожђа.

У протеклих неколико година, бугарска влада и градска скупштина Истанбула су уложиле велике напоре како би сакупиле средства за обнову ове цркве. Крајем 2008. године је обележено и 110 година од изградње ове цркве.

У МИТРОПОЛИЈИ ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКОЈ

Митрополит волоколамски Иларион допутовао у посјету

Предсједник Одјела спољних црквених веза Московске Патријаршије, Његово Високопреосвештенство Митрополит волоколамски Господин Иларион (Алефејев), допутовао је 20. јула у званичну посјету Митрополији црногорско-приморској и држави Црној Гори.

На подгоричком аеродрому Митрополита Илариона су дочекали Високопреосвештени Архиепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Господин Амфилохије и амбасадор Руске Федерације у Подгорици г. Андреј Нестренко.

Високопреосвештена господа Митрополити Иларион и Амфилохије прво су посетили Саборни храм Васкрсења Христовог у Подгорици. Потом су на тему односâ Цркве и државе у Црној Гори разговарали са црногорским предсједником г. Филипом Вујановићем и црногорским министром спољних послова г. Миланом Рођеном.

Високопреосвештени Митрополит Иларион је у разговорима пренио искуство Руске Православне Цркве у процесу распада бившег Совјетског Савеза као могући путоказ у рјешавању проблема у црквено-државним односима у Црној Гори и поновио пуну подршку Московске Патријаршије канонској Црногорско-приморској Митрополији као легитимном представнику Православља у Црној Гори.

Другог дана боравка, Митрополит Иларион се сусрео са премијером Црне Горе г. Игором Лукшићем, где је још једном поновио став Руске Цркве да у Црној Гори постоји канонска Српска Православна Црква, у оквиру које се на територији Црне Горе налазе Митрополија црногорско-приморска и Епархија будимљанско-никшићка, као и, дијелом,

Епархије захумско-херцеговачка и миљешевска.

Премијер Лукшић је истакао да у Црној Гори живи огромна већина људи који се декларишу као вјерници, што је потврдио и посљедњи попис становништва, а нарочито је то интересовање за вјеру присутно код младих људи. Он је додао да то све обавезује и државу да поштује канонско устројство Цркве, као и да очекује од Православне Цркве да поштује устројство државе.

Посјету Црној Гори Митрополит Иларион је завршио обраћањем медијима на прес-конференцији у Подгорици. Присуство скоро свих медија потврда је важности и значаја посјете Митрополита Илариона Митрополији црногорско-приморској и држави Црној Гори.

Митрополит Иларион је рекао присутним новинарима да је у Црну Гору дошао по благослову Његове Светости патријарха Кирила и да се током дводневног боравка сусрео са највишим државним званичницима.

Високопреосвештени Митрополит Иларион је говорио о вишевјековним везама и о богатој традицији односâ Русије и Црне Горе и ова два народа које објединује православна вјера. Он је истакао да је Црна Гора вишенационална земља, али да како у Русији тако и у Црној Гори постоји Црква већине, а то је Црква на чијем се челу налази Митрополит Амфилохије.

Он је изnio став, који је неколико пута поновио у разговору са највећим државним функционерима, да је јединство Православне Цркве изнад политичких и државних граница, наводећи многе примјере широм православне вјесељене, у којима се границе Цркве не поклапају са политичким границама. Митрополит Иларион је рекао да је слушао како су православни у Црној Гори подијељени, али да се он не слаже са тим мишљењем. У Црној Гори постоји канонска Православна Црква којој припада огромна већина православних и једна мала група самозванаца који себе покушавају представити за Цркву.

Он је нагласио да, са канонскога гледишта, не могу постојати дviјe Цркве на једној територији, као што на једној територији не могу постојати дviјe државе, као и чињеницу: да би једна Црква постала аутокефална, није довољно јављање и формирање једне државе; јер, када би се сваки пут када се формира нека држава, формирала и аутокефална Црква, имали бисмо сто педесет аутокефалних Цркава.

Инсистирање на подјели Православне Цркве на националној основи само је покушај слабљења Цркве, а не њеног изграђивања. У Православној Цркви посто-

ји јасна граница између канонске Цркве и расколникâ, који су увијек остајали на маргини и временом нестајали. Митрополит Иларион је закључио да је одговорност и на држави и на политичарима, као и на медијима, како се односе према расколницима јер, подржавајући их, разарају јединство Православне Цркве.

Митрополит Амфилохије је заблагодарио Митрополиту Илариону, истакавши да је он други човјек Руске Цркве и да ће његова посјета и искуство које има Руска Православна Црква допринијети рјешавању многоbroјних питања која постоје у Црној Гори у вези са односима Цркве и државе.

Митрополиту Илариону је ово била прва званична посјета Митрополији црногорско-приморској и држави Црној Гори.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У БИЈЕЛОМ ПОЉУ

Величанствена прослава

Светом Литургијом, коју је на Петровдан, 12. јула у Цркви Светих Првоврховних Апостола Петра и Павла у Бијелом Пољу, служио протојереј-ставрофор Мираш Богавац са свештенством, и великом свенародним сабором, прослављене су Петровданске свечаности у овом лепом граду будимљанско-никшићке Епархије.

Током службе је одговарао Хор Светог Николе. Причестио се велики број вјерника, а преломљен је и освештан славски колач. У својој бесједи протојереј Дарко Пејић је казао да су Свети Апостоли Петар и Павле најхрабрији међу најхрабрјима и највећи међу највећима.

У поподневним часовима испред Цркве је кренула свенародна литија кроз Бијело Поље. Литију су предводили Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије и Његово Преосвештенство Епископ рапшко-призренски Г. Теодосије са бројним свештенством и свештеномонаштвом. Литија вјерног народа је ишла улицама града до Цркве Светог Николе и вратила се код Петрове цркве. Преосвештени Владика Јоаникије је бесједио: „... да овај дан није свијетао и лијеп само због тога што

нас грије небеско сунце и оживљава цијелу творевину, него и због тога што нас трије свјетлост Божанска, вјечна и не-пролазна на Свети празник Проворврхних Апостола Петра и Павла и на славу овога Светога Храма“, бесједио је између осталог Преосвећени Владика Јоаникије. Он је истакао да велику радост представља и посјета Епархији будимљанско-никшићкој, Преосвећеног Владике ра-шко-призренског Теодосија.

Благослов у ову светињу, бесједио је Владика Јоаникије, донио је и новоизabrани Владика липљански Г. Јован, који ће бити викарни Епископ Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, докторант теологије у Јерусалиму.

Његову хиротонију ће у Пећкој Патријаршији, извршити Његова Светост Патријарх Иринеј 4. септембра.

„Да то буде залог вјаскрсења нашег народа на Косову и Метохији, залог очувања наших светиња и цијelog нашег напаћеног народа, јер хиротонија Епископа низводи дарове Божије на Цркву, не само на Епископа него на све нас“, рекао је Владика Јоаникије призивајући милост Божију да удостоји вјернике, који тог дана буду могли да посјете Пећку Патријаршију.

Благослов и ријечи архијерејске бесједе народном сабрању у граду на Лиму, упутио је и Преосвећени Владика Теодосије, који је стигао из Манастира Црна Река, где се такође одржава велики Петровдански сабор.

„Дивно је видети и доживети сабрање и литију у Бијелом Пољу. Ево ме други пут у овоме граду, на празник Светих Проворврхних Апостола Петра и Павла, који су својом вером и мученичком крвљу сазидали Цркву Христову. Црква Христова је заснована на камену и запечаћена крвљу мученика, на првом месту Светих Апостола, а затим и њихових наследника, епископа, свештенослужитеља и верника у све векове, ево, до данашњег дана. И, заиста, то је потврда да је Црква Христова непоколебљива и да јој у овом свету ништа не може наудити. Оно што нас повезује је, управо, љубав Христову, коју су нам оставили Свети Апостоли, који су својим примером то и посведочили. Та љубав Христова нас обједињује и сабира. Она је залог који имамо за живот вечни, јер, ако будемо овде у заједници и љубави, у Цркви Христовој, онда ћемо, заиста, наследити и живот вечни у Царству Небеском. То је оно што је вечно и непролазно и оно што нам је Господ обећао, ако будемо слушали реч Његову и живели заповешћу Христовом“, бесједио је Преосвећени Владика Теодосије.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У ЕПАРХИЈИ БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКОЈ

Двадесет година Епископске службе Владике Хризостома

На дан Светих Апостола Петра и Павла навршило се двадесет пуних година како је Владика бихаћко-петровачки Г. Хризостом хиротонисан за Епископа, 12. јула 1991. године, након што је Свети Архијерејски Сабор СПЦ, на свом редовном мајском засједању, одлучио да се за Епископа новоосноване Епархије бихаћко-петровачке изабере дотадашњи професор Богословије Света три јерарха у Манастиру Крка протосинђел Хризостом /Јевић/. Хиротонију је у београдској Саборној цркви извршио блаженопочивши Патријарх српски Павле, уз саслужење више архијереја Српске Православне Цркве.

Усточичење новохиротонисаног Епископа обављено је 4. августа 1991. године, у Храму Светог Саве у Дрвару, када је дотадашњи администратор Епархије бихаћко-петровачке, Епископ далматински Г. Николај, као изасланик Светог Архијерејског Синода, увео новог Архијереја у трон Епископа бихаћко-петровачких. С обзиром да се избор и хиротонија новог Епископа десила у само предвечерје Грађанског рата на подручју некадашње Југославије, било је јасно да ће пастирски рад Епископа Хризостома на канонском подручју Епархије бихаћко-петровачке бити сложен, мукотрпан и тежак, нарочито имајући у виду страдалну прошлост српског народа, као и велике посљедице педесетогодишње владавине комунистичког режима.

Упркос свим тешкоћама које је вријеме носило са собом, Епископ Хризостом обављао је своју архијерејску дужност како је најбоље умio и знаo, градећи нове храмове, обнављајући постојеће, подижући порушене, оснивајући нове манастире, рукополажући нове свештенике, уводећи вјеронауку у школе...

У јесен 1995. године, када је Грађански рат у БиХ улазио у своју завршницу, готово своје подручје Епархије бихаћко-петровачке нашло се у непријатељским рукама, а преживјело српско становништво прогнано, храмови порушени и спаљени, породична огњишта угашена... И тада, када се чинило да је српском постојању на поменутим подручјима крај, Господ је дометнуо снаге и показао силу праведних у њиховој слабости, те је Епархија бихаћко-петровачка, под управом Епископа Хризостома, започела нови живот, саму себе, Божијом благодаћу, обнављајући из пепела. Управо тај труд, како би рекли зли језици, на бесплодној њиви, уродио је плодом достојним Љубави Христове, те своју трећу децензију епископства Преосвећени Владика Хризостом наставља пастирским радом на подручју повјерене му Епархије бихаћко-петровачке, чувајући вјеру светих предака, да би она и у потомцима засијала свјетлошћу Христовом.

Преосвећени Владико, на многаја Јета!

Светомаринска обићаља Клисина

У БЕОГРАДУ

Молебан за срећан пут

Његово Преосвештенство викарни Епископ хвостански Г. Атанасије служио је 16. јула у београдској цркви Светог архангела Гаврила молебан за срећан пут на Свету Гору Атонску другој групи ученика првога разреда Војне гимназије.

КОСОВО И МЕТОХИЈА

Адмирал Локлир у Пећкој Патријаршији

У понедељак, 18. јула 2011. године, ставропигијалну лавру Пећку Патријаршију у Метохији посетио је адмирал Семјуел Локлир III, командант здружене команде НАТО-а у Напуљу са сарадницима, међу којима је био и командант КФОР-а, генерал-мајор Ерхард Билер. Адмирала Локлира су примили Архијандрит Јован (Ђулибрк), изабрани Епископ липљански, и игуманија Пећке Патријаршије мати Февронија.

Приликом обиласка Цркве и пријема у манастирском конаку адмиралу Локлиру је указано на многострадалу историју Пећаршије и српских светиња на Косову и Метохији, те на потребу за њиховом континуираном и озбиљном заштитом.

Посебно је било говора о неопходности повратка народа, који у овом тренутку оклева да се врати на своја вековна огњишта. Адмирал Локлир је са своје стране изразио занимање за животна питања Пећке Патријаршије, свест о томе да је заштита потребна и сада и у будућности,

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

као и уверење да ће и он лично и јединице под његовом командом бити посвећене заштити светиња и народа.

У МЛАДЕНОВЦУ Освећење бисте Патријарха Павла

У суботу, 16. јула, мноштво житеља Младеновца, на челу са општинским властима, дочекали су Његово Преосвештенство Епископа шумадијскога Г. Јована да би испред Храма Успења Пресвете Богородице освештао бисту блаженопочившег Патријарха Павла.

Идеја благочестиве породице Чокић, била је да се на платоу испред градске Цркве постави биста нашег блаженопочившег Патријарха и да се то место назове „Тргом Патријарха Павла“. Ту њихову идеју су у славу Бога прихватиле општинске власти. Скулптуру је извајала позната београдска уметница госпођа Дринка Радовановић.

Извор: *Епархија шумадијска*

У ЕПАРХИЈИ СРЕДЊОЕВРОПСКОЈ Епископ Константин прославио јубилеј

На дан Св. Великомученика Прокопија, 21. јула, Његово Преосвештенство Епископ средњоевропски Г. Константин служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Св. Архангела Михаила у Филинген-Швенингену, у немачкој савезној држави Баден-Виртенберг. Преосвећени Владика је овом приликом прославио и двадесету годишњицу своје хиротоније

На Светој Литургији, Преосвећеном Г. Епископу саслуживали су протојереј Братислав Божовић, архијерејски намесник за Јужну Немачку и парох штутгартски, протојереј Бранислав Чортановачки, архијерејски намесник за Баварску и парох минхенски, као и надлежни парох, протонамесник Миленко Марко-

вић. Свечаном Богослужењу у Филингену присуствовали су и протојереј Марко Јовановић из Франкфурта и јереј Алекса Милинковић из Манхайма.

Његово Преосвештенство Епископа средњоевропског Г. Константина хиротонисао је блаженопочивши Патријарх српски Павле 21. јула 2011. у Саборној цркви у Београду, уз саслужење осам архијереја. Dana 1. септембра исте године, Владика је уведен у трон Епископа средњоевропских од Преосвећеног Епископа шабачко-ваљевског Г. Лаврентија, његовог претходника.

Извор: *Епархија средњоевропска*

ЕПАРХИЈА РАШКО-ПРИЗРЕНСКА У Старом Грацку код Липљана

Паастосом у Старом Грацку код Липљана, 25. јула обележена је 12 годишњица од убиства 14 српских жетелаца. Епископ Рашко-призренски Теодосије, са свештенством и монаштвом Епархије, служио је паастос пред спомен плочом настрадалим жетеоцима у центру села. Породице и пријатељи настрадалих ту су упалили свеће, јер је сеоско гробље и даље минирано.

Владика Теодосије је у својој беседи у Старом Грацку истакао да су пострадали, били жетеоци живота, јер су изашли да пожанују пшеницу, која је симбол живота, док су њихове убице, жетеоци смрти. „На том истом пољу суочили су се добро и зло, суочили су се жетеоци живота и смрти. И данас, након 12 година, служићи паастос жртвама ми се сећамо тог догађаја, тог великог бола за све нас. То је дубока рана која се не може зацелити, не само да су невине жртве изгубиле свој живот, већ до дана данашњег нису кажњени злочинци који су то учинили, а то је наш бол, наша туга, дубока рана која и даље крвари“, казао је Владика Теодосије.

Владика је нагласио да су „... невине душе страдалих жетелаца пред Богом заглог да ће наш народ овде живети, да ће се деца рађати, да ће се поново на пољима сејати жито и да ће бити оних који ће моћи да уберу плодове свога труда, јер је увек добро победило зло“.

Командант КФОР-а, Ерхард Билер је за Радио КИМ изјавио да је данас чуо да гробље још увек није разминирано. Истакао је да ће се потрудити да се то што пре среди „Оно што могу да учиним јесте да свим људима овде обезбедим слободу кретања. Данас сам чуо да људи не могу да обиласе гробове својих. Лично ћу да се побринем за тај проблем, отићи ћу на лице места да видим шта је у питању“, казао је Билер.

Извор: *Епархија рашко-призренска*

У ЕПАРХИЈИ КРУШЕВАЧКОЈ Владика Давид служио прву Литургију

На дан, 25. јула, када Света Црква прославља спомен на Икону Пресвете Богородице Тројеручице, Његово Преосвештенство Епископ крушевачки Г. Давид служио је прву Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму Светог Великомученика Георгија у Крушевцу, уз саслужење свештенослужитеља града Крушевца, а поводом славе хора ове Цркве.

Извор: *Епархија крушевачка*

НАЈАВА У МАНАСТИРУ ЖИЧА Симпозион о женском монаштву

У оквиру обележавања осамстогодишњице Манастира Жиче, сестринство Манастира организује Први међународни духовно-научни Симпозион о женском монаштву, који ће се одржати од 1. до 4. септембра 2011. г. уз учешће тридесетак предавача и око 300 гостију из Русије (представници Руске Цркве који су од стране руског Патријарха задужени за састављање типика руских манастира), Грчке, са Кипра, из Израела, Француске, Польске, Румуније, Сирије, Грузије, Црне Горе, Републике Српске, Хрватске и Србије.

Симпозион је јединствена прилика за упознавање и повезивање са православним заједницама у наведеним земљама, као и за промоцију српског стваралаштва и културе. Окупљање свих учесника и доочек његове Светости Патријарха српског Иринеја, планиран је за 17 часова у Манастиру Жичи, након чега ће и званично почети четвородневни рад Симпозиона.

Годишњица матуре карловачких богословија генерације 1991-1996. г.

Матуранти Богословије Св. Арсенија у Сремским Карловцима, генерација 1991-1996, прослављају петнаестогодишњицу матуре.

Прослава ће се одржати 29. августа 2011. године у Сремским Карловцима.

За ближа обавештења обратити се о. Игору Лукићу на бр. тел: 064/800-1577.

ДОБРОЧИНСТВО
 Београд, Добрињска 2
 тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
 dobrocinstvo@gmail.com
 www.dobrocinstvo.spc.rs

СВЕТИЊЕ МОСКВЕ
 25. август - 03. септембар

СВЕТИЊЕ УКРАЈИНЕ
 27. август - 05. септембар

ГРУЗИЈА 07 - 14. септембар
 Тбилиси, Кутаиси, Сигнахи...

БЕЧ 24 - 28. септембар

КРСТОВДАН У СВ. ЗЕМЉИ
 25. септембар - 06. октобар

ЦАРИГРАД 17 - 24. октобар
 Како га нисте видели!

ОСТРОГ сваког викенда

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

atv
www.atvbl.com

RTR **C**
www.rtrs.tv

МАНТИЈЕ

ПОНОВО У ПОНУДИ

Одличан квалитет, изузетна понуда!
 Позовите 064/800-1322, информишите се одмах.

Још нових модела црквених одежди на нашем сајту!
 Посетите www.amfia.rs

1. НАЈНОВИЈЕ! ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНИ начин
 (као у Руса, Грка и Светогорца, а код Срба до пада Деспотовине) –
 са програмирањем и откуцавањем часова, а по избору, и са
 могућношћу даљинског управљања.
ПРЕДНОСТИ у односу на **ЗАПАДНИ** начин звоњења: 1.1.) Звоњење
 не потреса звоник; 1.2.) Знатно више звона може да стане у исти простор
 1.3.) Укључењем, односно искључењем, звоњење истог трена почне,
 односно престане. 1.4.) Качење звона је простије, и због тога је знатно
 јефтиније; 1.5.) Потрошња ел. енергије је нижа, а ако престане ел.
 напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити. 1.6.) Погодно је за
 сваковрсно програмирање, а са више звона, могу се ручно, али и
 програмираним изводити мелодије - без додатних чекића и ел. магнета.
 Ел. звоњење радимо и на **ЗАПАДНИ** начин.
 2. ЧАСОВНИЦИ- тачни у секунд и још сами прелазе на "зима-лето" време.
 ЈЕМСТВО: 3 ГОДИНЕ E-mail: szeljko7@verat.net "ЖЕЛ-МИР"
 026/312 752; 064/920 5 851; 064/20 80 145 zelmir.atspace.com

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА

електромоторни и
 електромагнетни погон
 програмирано и
 даљинско укључивање

ЦРКВЕНИ САТОВИ

"GPS" - сателитска синхронизација

063/ 315 841

MJ ош 30 76 245: 30 76 246
 инжењеринг
 Земун, И. Цанкара 9/29 www.mj.rs

ИЗРАДА КРСТОВА
 од 0,5 до 5 m са и без позлате

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА

ЗВОНА
 програмирано и даљинско управљање

ТОРАЊСКИ
 ЧАСОВНИЦИ - израда и репарација

ОЗВУЧЕЊЕ ХРАМОВА
 (унутрашње и спољашње)

200 година традиције и искуства

ЛИВНИЦА ПОПОВИЋ

Ресавска 88

Београд 064 1860-076

063 1095-136

факс: 011 2657-857

www.livnicazvona.com

ЛИВНИЦА ЦРКВЕНИХ ЗВОНА

ШИРОК ИЗБОР
 ПОЛИЕЛЕЈА-ХОРОСА
 - РАЗНИХ СВЕЂЊАКА

ЛИГРАП Доо
 34312 Белосавци, Топола
 тел./факс +381 34 6883 502
 моб. +381 63 602 536
 +381 65 8073 135
www.ligrap.com
 e-mail: livnicaligrap@yahoo.com

Награда „Ступље“ (за неговање српске традиције и православне духовности) на Међународном сајму књига у Бањалуци.
20,6x20 cm, 216 страница

ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ АРХИЕПИСКОПИ И ПАТРИЈАРСИ (1219-2010)

Илустроване биографије свих поглавара Српске православне цркве, од Светог Саве до патријарха Иринеја!

Изузетна књига!

Књига и фильм о породици Михаиловић, која од 1927. у три генерације узастопно чува Српско ратничко гробље у Солуну. Дирљива прича о осамдесетогодишњем Ђорђу Михаиловићу, који је чувар непрекидно од 1960. до данас!

ЧУВАР СВЕТИХ ХУМКИ

Величанствена и страшна српска епопеја у Првом светском рату, Голгота и Ваксрас Србије! Имена осам хиљада српских ратника сахрањених на Зејтинлику!

20,6x20 cm, 288 страница

ИЗДАВАЧКИ ПОДУХВАТ ГОДИНЕ
Сајам књига - Бањалука 2010.

Специјални попуст за читаоце "Православља".
Позовите "Принцип Прес"!

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се на
следеће часописе

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:	ПТТ број и град:
Адреса:	Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35€ 60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45€	Обичном поштом Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€ 30€ за Европу или 40€ ван Европе	Обичном поштом Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе 60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Обичном поштом Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€ 25€ за Европу или 35€ ван Европе	Обичном поштом Авионом
Теолошки погледи	900 динара	20€ 25€ за Европу или 35€ ван Европе	Обичном поштом Авионом

овде исећи